

Forbrukernes energimelding

Ti tiltak som sikrer rettferdig byrdefordeling og unngår at forbrukerne må betale mer for mindre

Forbrukernes energimelding
Huseierne
1. utgave, juli 2022

Foto: Shutterstock der ikke annet er angitt

Huseiernes ti tiltak for rettferdig energiomstilling

Strømprisene kommer til å være høyere fremover enn husholdningene er vant til. Alle må delta i dugnaden for å redde klima, men dugnaden må være rettferdig.

Det vil koste, og vi må alle forsake noe, om Norges forpliktelser til utslippsreduksjoner skal innfris. Bred oppslutning om det grønne skiftet blant folk flest, er derfor helt avhengig av at ingen stikker fra regningen og etterlater den til noen andre.

Kostnadene for å bygge ny fornybar energiproduksjon blir høye. Etterspørselen etter strøm fra etablert industri, datasentre, batterifabrikker og transport krever store investeringer i strømmettet.

Samtidig vil husholdningene gjennomføre tiltak i egne hjem for energieffektivisering og redusert strømforbruk. Mange av oss vil også bidra med egenproduksjon av energi.

Husholdningene risikerer altså å betale for utbygging av produksjon og nett for å dekke behovet fra andre samfunnsområder, samtidig som husholdningenes forbruk går ned. Forbrukerne risikerer å måtte betale mer for mindre.

Huseiernes ti tiltak vil bidra til rettferdig energiomstilling:

Husholdningene må sikres lave og stabile strømutfgifter gjennom en permanent ordning.

1. Dagens strømstøtteordning erstattes med en ny ordning; «Pristak på strøm». Ordningen innføres fra 1. desember 2022. Ingen husholdninger skal betale mer enn 50 øre pr. kWh. Spotpris utover dette betaler staten tilbake til forbrukerne.

Vannkraftprodusentene må ta større samfunnshensyn. Profittjaget må bremses.

2. Regulering som sikrer minimum fyllingsgrad i vannmagasinene våre, må på plass før nedtappingen starter igjen i vinter.
3. Nettselskapenes referanserente bør settes ned for å begrense hvor mye som kan tas i utbytte og for å holde nettleien nede.
4. Nettselskapene må kjøpe strøm for å dekke nettap til fastpris tilsvarende produksjonskostnaden, ikke markedspris som i dag, for å unngå store og uforutsigbare svingninger i nettleien til husholdningene.

Utbygging av ny kraftproduksjon og større nettkapasitet må betales av dem som utløser investeringsbehovet. Nettleien forbrukerne betaler må komme forbrukerne til gode.

5. Petroleumsnæringen må dekke kostnadene for elektrifisering av sokkelen.
6. Eierne av ny industri må betale for utbygging av nettkapasiteten den nye virksomheten trenger.
7. Omfattende subsidiering av havvindproduksjon av må unngås.

Det må etableres tilskuddsordninger som utløser flere større tiltak for energieffektivisering i boligmassen.

8. Det må gis momsfristak for kjøp av isolasjon, vinduer og dører.
9. Det etableres en ordning for skattefradrag for håndverkertjenester knyttet til energieffektivisering.
10. Gode støtteordninger for moden og velprøvd teknologi kommer på plass raskt.

Innhold

Huseiernes ti tiltak for rettferdig energiomstilling ..3	
Forbrukernes stemme..... 6	
Fra forvaltning til forretning.....7	
Organisering av det norske strømmarkedet..... 8	
Forbrukerne har interesser i hele verdikjeden10	
Produksjon og økt kraftbehov10	
Strømnettet10	
Strømsalg10	
Strøm er en nødvendighetsvare10	
Energieffektivisering 11	
Produksjon og økt kraftbehov 13	
Husholdningene bruker stadig mindre strøm14	
Fra fossil til fornybar.....14	
Husholdningene er en del av løsningen – ikke problemet16	
Det er dyrt å bygge ut havvind og solkraft 17	
Hvem skal betale for utbyggingen av ny produksjon?18	
Kontroll over egne vannkraftressurser.....19	
Prisene vil forbli høye lenge 21	
Strømpriser 21	
Ulike kundegrupper – store prisforskjeller23	
Store gevinster for selskapene og staten 24	
Rettferdig fordeling av store samfunnsøkonomiske gevinster28	
Vurdering av hovedalternativene.....29	
Strømnettet33	
Forbrukerne kan selv redusere behovet for nettutbygging35	
Utbygging av nettet må betales av interessene som utløser utbyggingsbehovet 36	
Anleggsbidrag løser bare noe av finansieringen..... 36	
Regulatoriske endringer som kan gi forbrukerne lavere nettleie37	
NVEs referanserente.....37	
Prisen på tap i nettet må endres 39	
Strøm er en nødvendighetsvare41	
Forståelig faktura41	
Varslingstid41	
Strømsalg41	
Prislistene og markedsføring 42	
Enhetspris og obligatorisk prisgaranti 42	
Holder ikke med frivillige ordninger 43	
Fire TWh kan spares i norske boliger 45	
Boligene våre er gamle..... 45	
Energieffektivisering 45	
Målrettede virkemidler gir resultater..... 48	
Huseiernes forslag til skatte- og avgiftslettelser ved ENØK-tiltak i husholdningene 48	
Fritak for merverdiavgift på isolasjon, vinduer og dører 48	
Skattefradrag for håndverkertjenester ved gjennomføring av tiltak for energieffektivisering 49	
Husbanken må bidra 49	
Enova..... 50	
Støtte til moden og velprøvd teknologi 50	
Enovas mandat 51	
Forbrukers tilgang til egne strømdata52	
AMS-måler52	
Elhub52	
Må sikre like betingelser for kraftleverandører og uavhengige tredjepartsaktører53	
Oppsummering55	
Om kostnadene ved utbygging av ny kraftproduksjon.....55	
Om krav til minimum fyllingsgrad i vannmagasiner55	
Om «Pristak på strøm»55	
Om nettselskapene og nettleien56	
Om energieffektivisering56	
Om tilgang til egne strømdata56	

Forbrukernes stemme

Huseierne er en uavhengig medlemsorganisasjon. Hver tiende husholdning i Norge er medlem hos oss. Vi har som viktig oppgave å sørge for at forbrukerinteressene blir ivaretatt når politikk utformes.

Husholdningenes interesser må ivaretas når byrdene ved det grønne skiftet og kostnadene ved energiomstillingen skal fordeles. Huseierne skal sørge for at forbrukerinteressene blir sidestilt med andre interessenter i utvikling av klima- og energipolitikken. Vi vil kjempe for at kostnadene ved utbygging av ny produksjon og nett fordeles rettferdig.

Norge er en energinasjon. Vannkraften har lagt grunnlaget for industri, arbeidsplasser og verdiskaping gjennom mer enn hundre år. Inntekter fra olje- og gassvirksomheten har de siste tiårene bidratt til store inntekter og en fantastisk velstandsutvikling. Landet vårt har en sentral rolle i den gigantiske energiomstillingen Europa står midt i. En omstilling som er drevet av målene om nødvendig utslippsreduksjon for å redde klima og kloden. En omstilling som krever enda raskere gjennomføring som konsekvens av Russlands angrepskrig mot Ukraina.

Gjennomføring av det grønne skiftet krever at folk flest forstår hvorfor vi må endre forbruk og adferdsmønster. Huseiernes store befolkningsundersøkelse fra 2019¹ dokumenterer at husholdningenes motivasjon til å være med er stor. Men bred deltakelse i klimadugnaden forutsetter at alle deltar og byrdefordelingen er rettferdig.

Fra ettersommeren 2021 har det utviklet seg en oppfatning av at husholdningene og vanlige forbrukere blir sittende igjen med en stor regning, mens andre aktører skor seg på forbrukernes bekostning. Om et slikt inntrykk får feste seg, utgjør det en stor trussel for tempoet i de store endringene som skal gjennomføres for at Norge når våre klimaforpliktelser. I verste fall kan vi også i Norge oppleve omfattende folkelige protester og tilløp til opprør.

I Forbrukernes Energimelding dokumenterer vi hvorfor dagens byrdefordeling ikke er rettferdig. Vi beskriver hvorfor det er en betydelig risiko for at ubalansen mellom ulike interessenter kan bli enda større og i ytterligere disfavør av forbrukerne. Og aller viktigst – vi beskriver konkrete forslag til løsninger som ivaretar både forbrukernes og fellesskapets beste.

Huseierne
Juli 2022

Linda Ørstavik Öberg
Energi politisk rådgiver

Morten Andreas Meyer
Generalsekretær

¹ Undersøkelse gjort for Huseierne av Opinion i mai 2019: 81 prosent ønsker å bidra til mindre forurensning. 85 prosent ønsker å gjøre egen bolig mer energieffektiv.

Fra forvaltning til forretning

Norge var det første landet som liberaliserte strømmerket sitt i Europa. Gjennom den nye energiloven som trådte i kraft 1. januar 1991 ble det etablert et fritt marked for handel med elektrisitet. Frem til da var kraftmerket underlagt offentlig styring og strømprisene ble fastsatt gjennom politiske vedtak.

Et viktig hovedtrekk i energiloven er at kraftsektoren ble inndelt i en konkurransedel og en monopoldel. Produksjon og omsetning av kraft er gjenstand for konkurranse mellom ulike kommersielle aktører. Krafttransporten (strømnettet) er organisert i regionale monopolvirksomheter.

Da energiloven ble utformet lå to viktige premisser til grunn. Det var en reell konkurransesituasjon i Norden

mellom ulike former for kraftproduksjon. Samtidig var det tilstrekkelig overføringskapasitet mellom de nordiske landene som innebar virksom konkurranse mellom vannkraft i Norge, kull- og kjernekraft i Sverige og Finland og vindkraft i Danmark.

Disse premissene er i stor grad endret. Sverige og Finland har bygget ned sine kull- og kjernekraftverk. Det gjør at konkurransen for norsk vannkraft blir mindre. Samtidig har Norge bygget stor overføringskapasitet til Storbritannia og det europeiske kontinentet. Denne kapasiteten har fått et slikt omfang at norske vannkraftprodusenter ikke lenger forholder seg til et nordisk, men europeisk marked. Dette innebærer at Sør-Norge langt på vei importerer et europeisk prisnivå på strømmen.

Organisering av det norske strømmarkedet

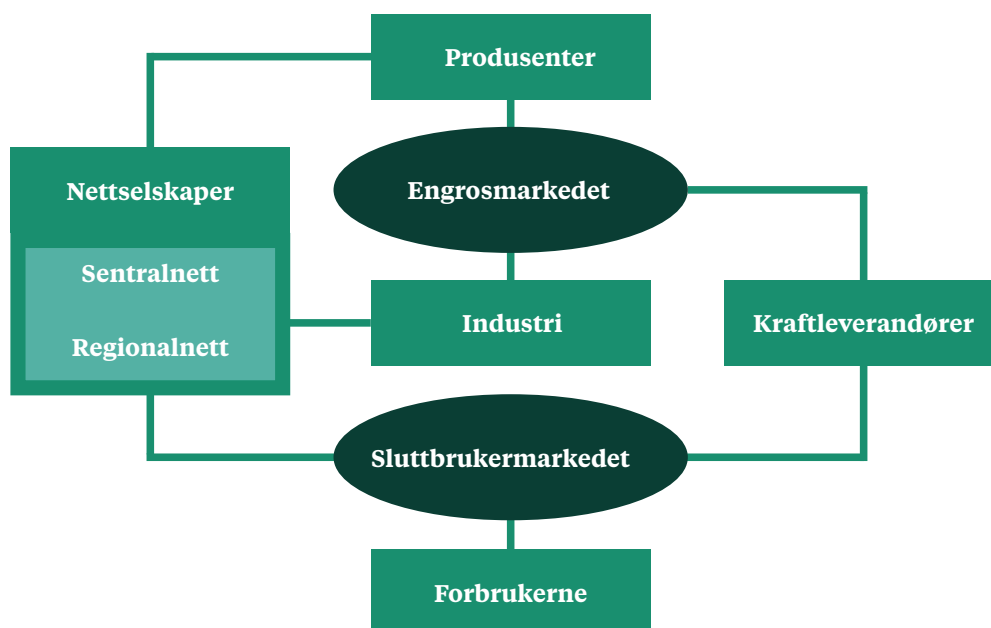
Det norske strømmarkedet består av en rekke selskaper som driver ulike energirelaterte virksomheter. De områdene som inngår i verdikjeden for leveranser av strøm til forbrukerne er strømproduksjon, strømdistribusjon og strømomsetning.

Foruten produsenter, nettselskaper og strømleverandører består strømmarkedet av forbrukerne. Her skiller man gjerne mellom store industriforbrukere og forbrukerne i alminnelig forsyning (husholdninger og tjenesteytende næringsvirksomhet).

Figur 1 illustrerer organiseringen av strømforsyningen ut fra hvilken rolle de ulike aktørene har, og hvilke grensesnitt disse aktørene har mot hverandre.

Figuren viser at strømforsyningen består av to ulike delmarkeder. Produsentene produserer strøm som de selger på engrosmarkedet til større industrikunder eller strømleverandører. Denne handelen foregår på den nordiske strømbørsen Nord Pool Spot. Det finnes også finansielle strømmarkeder der man handler med fremtidige strømleveranser. Handelen kan også foregå direkte mellom produsenter og industribedrifter/strømleverandører.

Organiseringen av strømmarkedet i Norge

Figur 1: Figuren viser hvordan den norske strømforsyningen er organisert - og hvilke kontaktpunter det er mellom de ulike aktørene. Denne figuren viser blant annet at veien fra produsentene frem til forbrukerne er vesentlig lenger enn den for industrien.

Som figuren viser, har produsentene også et grensesnitt mot nettselskapet i det området der de leverer strømmen inn i nettet. Nettselskapene er organisert som monopoler, der selskapenes inntekter reguleres av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

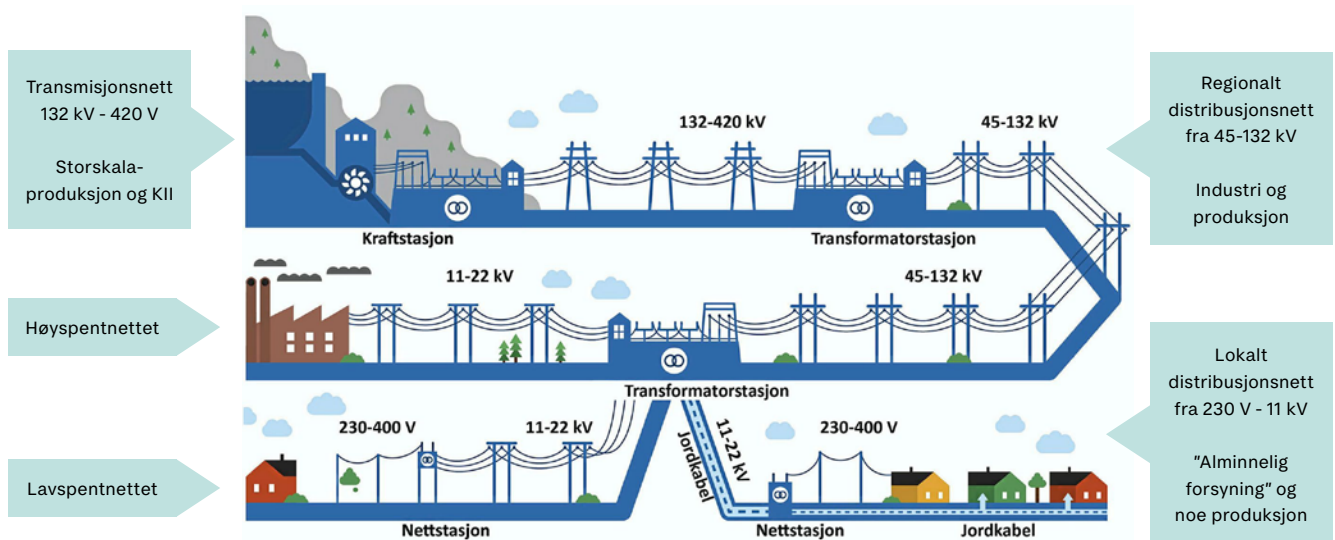
Overføringsnettets deles inn i tre nivåer. På et overordnet nivå finner vi sentralnettet, som i hovedsak er eid og driftet av Statnett. Sentralnettet knytter alle forbrukere til et landsdekkende overføringsnett (transmisjonsnettet). På nivået under sentralnettet finner vi regionalnettet (høyspentnettet). Dette er også nett med høy overføringskapasitet, men som bare dekker en region. På det laveste nivået, i distribusjonsnettet (lavspennetnettet), blir strømmen fordelt ut til husholdninger, fritidsboliger og næringsvirksomhet.

Figur 2 viser inndelingen i nett- og spenningsnivå i de tre ulike nettene.

Som figur 1 viser, er forbrukerne ikke en aktør i engrosmarkedet for strøm. Forbrukerne forholder seg til sluttbrukermarkedet, der vi utelukkende har et grensesnitt mot vår strømleverandør og nettselskapet som har monopol der vi bor. I likhet med produsentene og industribedriftene må også forbrukerne betale for bruk av nettet til sitt lokale nettselskap. Etersom nettselskapene har monopol i sitt område, kan ikke vi forbrukere bytte nettselskap.

Strømleverandørene kjøper strøm på engrosmarkedet som de selger videre til oss forbrukere. Vi kan altså velge mellom ulike strømleverandører og ulike strømvtaler.

Strømmnettets oppbygging i Norge

Figur 2: Strømmnettets i Norge er delt i tre deler, slik vist på denne figuren. transmisjonsnettet, regionalt distribusjonsledd og lokalt distribusjonsledd. Forbrukerne ligger i enden av denne nettkjeden. (Illustrasjon: bkk.no)

Forbrukerne har interesser i hele verdikjeden

Forbrukerne har interesser i hele verdikjeden som må ivaretas. Vi har derfor delt denne energimeldingen inn i disse hovedområdene:

Produksjon og økt kraftbehov

Husholdningenes energiforbruk kommer i all hovedsak fra elektrisitet produsert ved norske vannkraftverk. Dette utgjør i dag ca. 85 prosent av totalforbruket. Energi fra vind og sol som kilde vil frem mot 2050 få en viktigere plass.

Når det gjelder kraftproduksjon er det særlig tre temaer som er viktig for oss forbrukere:

- Hvordan kan vi som forbrukere redusere vårt eget energiforbruk?
- Hvordan skal vi sikre husholdningene tilgang til tilstrekkelig energi til stabile og akseptable priser?
- Hvem skal betale for den omfattende utbyggingen av ny fornybar energi i tiårene fremover? Dette er særlig knyttet til den gigantiske utbyggingen av vindkraft og strømmnett som er forventet de neste tre tiårene.

Strømnettet

Strømnettet sørger for å frakte strøm fra produsentene til oss forbrukere. Husholdningene er knyttet til det strømnettet som ligger i det laveste nivået, kalt distribusjonsnettet eller lavspentnettet. Vi er også med og betaler for kostnadene i de to nettnivåene over, sentralnettet og regionalnettet. Husholdningene er kunder i det regionale nettselskapet som er en offentlig eid monopolvirksomhet.

Når det gjelder strømnettet er det særlig tre temaer som er viktig for oss forbrukere:

- Hva kan forbrukerne selv bidra med for å forsinke behovet for å bygge ut større nettkapasitet?
- Hvordan skal kostnadene ved utbygging av større

nettkapasitet fordeles?

- Hvilke regulatoriske endringer kan gjennomføres for å senke forbrukernes nettleie?

Strømsalg

Strøm er i seg selv en enkel og standardisert vare med en forhåndsbestemt pris som alle strømleverandørene må forholde seg til. Likevel synes forbrukerne strøm er komplisert, og mange føler seg lurt når de inngår nye strømvavtaler. Markedsføringen oppleves villedende og faktura og vilkår er vanskelige å forstå.

Informasjonsproblemer knyttet til valg av strømvavtale er relativt fremtredende i strømmarkedet. Mangel på informasjon hos forbrukere bidrar til å svekke priskonkurransen.

Når det gjelder strømsalg er det særlig tre temaer som er viktig for oss forbrukere:

- Hvordan kan vi bedre regulere bransjen slik at forbrukerne ikke blir villedet til å betale mer enn nødvendig for strømmen?
- Hvordan kan vi sørge for at strømprisene og strømvavtalene blir mer sammenlignbare, både på strømselskapenes egne sider og i strømprisportalen?
- Hvilke grep må gjøres for å sikre forståelige fakturaer, rimelige vilkår, tilfredsstillende varsling og færre, bedre og mer transparente strømvavtaler?

Strøm er en nødvendighetsvare

Forbrukerne synes strøm er vanskelig, og mange føler seg lurt når de kjøper strøm. Nettopp derfor må det settes strengere krav til bransjen, for å sikre at forbrukerne ikke blir villedet til å betale mer enn de må for strømmen og at avtalene er forståelige. Mange synes med rette det er vanskelig å vite hva strømmen faktisk koster, og ikke minst hvor lenge man er sikret prisen gitt ved inngåelse av avtalen.

Fremover må vi forvente at strømregningen utgjør en vesentlig større utgift enn husholdningene er vant til og venter. Dette skyldes krig i Ukraina, utfasing av russisk gass, en presset energisituasjon i Europa og en omfattende energiomlegging fra fossil til fornybar.

Strøm er en nødvendighetsvare som vi alle trenger i hverdagen. Forbrukerne kan ikke velge det bort, vi er avhengige av strøm. Det ligger et bevisst politisk valg bak det faktum at de aller fleste husholdninger i Norge har strøm som hovedkilde for oppvarming.

I lys av dette blir det desto viktigere at forbrukerne klarer å navigere i markedet og velge riktig strømavtale for å holde egne energikostnader nede, samt at bransjen ikke utnytter at folk flest synes strøm er vanskelig.

Norske husholdninger er i en særstilling fordi vi nærmest utelukkende bruker strøm til oppvarming. Derfor er det viktig for forbrukerne at det er gode planer for å redusere energiforbruket og sikre husholdningene tilstrekkelig energi til stabile og akseptable priser. (Foto: Enova)

Energieffektivisering

I årene fremover skal landets husholdninger som en del av klimadugnaden, bidra med betydelige reduksjoner i eget strømforbruk. Dette skal vi gjøre gjennom en rekke smarte tiltak, men særlig gjennom omfattende rehabilitering av boligene våre.

Når det gjelder energieffektivisering er det særlig tre områder som er viktig for oss forbrukere:

- Treffsikre tilskuddsordninger som motiverer til etterisolering, utskiftning av eldre vinduer og dører og installasjon av energieffektive oppvarmingskilder.
- Treffsikre tilskuddsordninger som motiverer til å ta i bruk digitale styringssystemer som bidrar både til lavere forbruk og jevnere fordeling av forbruket.
- Bruk av AMSmålerne og enkel tilgang til strømdata.

HOME ▾

- ON Hall
- OFF living room
- ON Bedroom
- ON Bedroom
- OFF Hall
- Socket Kitchen
- Socket Bedroom
- Thermostats
- Heater Living room
- Heater Living room
- Motion sensors
- Broadcast
- Speaker
- Intercom
- Webcams

Produksjon og økt kraftbehov

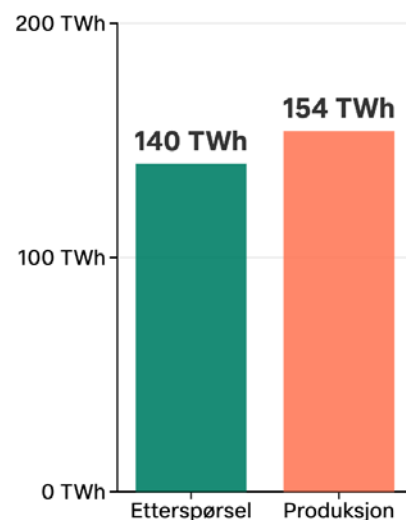
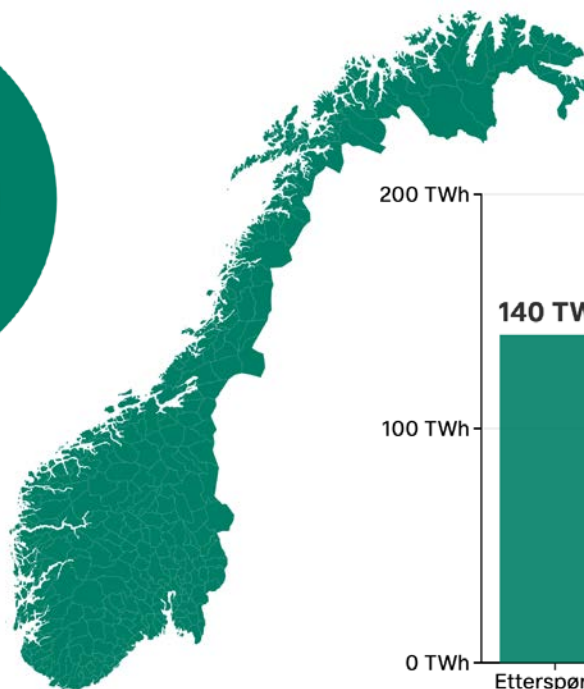
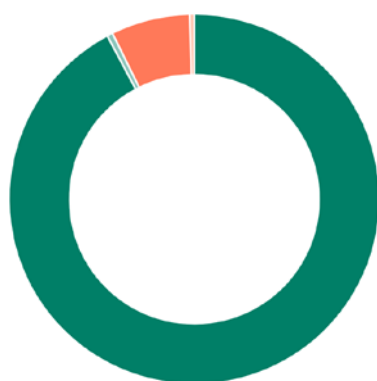
Vannkraft stod for mer enn 92 prosent av energiproduksjonen i Norge i 2021. Vindkraft står for bare syv prosent slik figur 3 viser under, men vil være det området som vil vokse mest i årene fremover.

I 2021 ble det produsert rundt 154 terrawattimer i det norske kraftsystemet. Det totale innenlandske forbruket var omtrent 140 terrawattimer. Det ga rom for betydelig netto krafteksport slik grafen under viser.

Husholdningenes samlede årlige forbruk er rundt 40 terrawattimer eller omlag 30 prosent av Norges totale forbruk.

Energiproduksjonen i Norge – domineres av vannkraft

- Vannkraft 92,3 %
- Gass 0,5 %
- Vind 6,9 %
- Annet 0,4 %

Figur 3: Den norske strømproduksjonen er basert på vannkraft, med noe vind og annen produksjon. I dag er produksjonen høyere enn etterspørselen (grafene til høyre), men som vi skal se senere, vil dette ikke være tilfelle når vi kommer noen år frem. (Tallene er antakelser for 2022, Kilde: SSB/Thema Consulting)

Husholdningene bruker stadig mindre strøm

I løpet av de siste 26 årene har befolkningen i Norge vokst med 22 prosent, og verdien av den norske økonomien har doblet seg. I samme tidsrom har sluttbruket av energi i fastlands-Norge vokst med 12 prosent.

Energibruken i husholdningene har blitt mer effektiv. Gjennomsnittlig energibruk per person i husholdningene har gått ned gjennom perioden, og var i 2020 lavere enn i 1990, slik vi viser i figur 4.

Denne utviklingen har funnet sted på tross av at det stadig blir færre personer per husholdning, at boligarealet per person har økt og at verdien på privat konsum har mer enn doblet seg.

Mer energieffektive apparater, strengere byggeforskrifter og økt bruk av elektrisitet og varmepumper til oppvarming har bidratt til å redusere energibruken i husholdningene.³

Fra fossil til fornybar

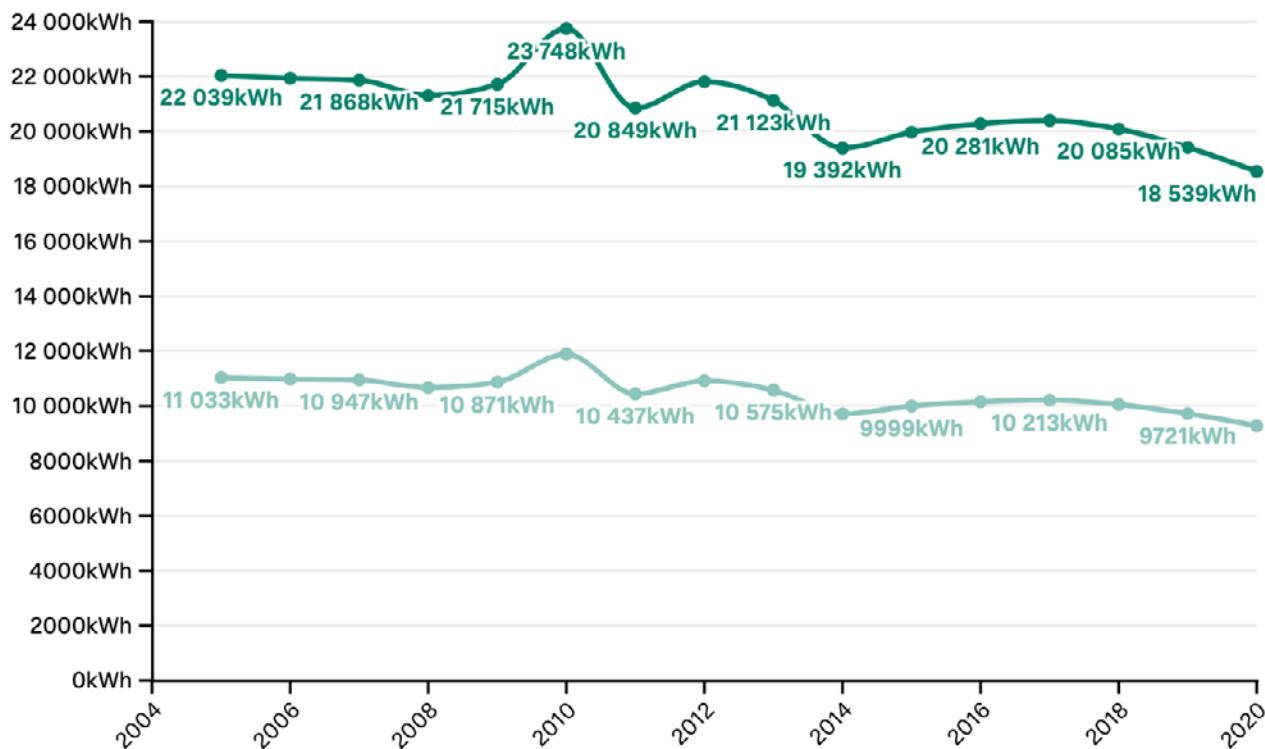
Norge har forpliktet seg til å gjennomføre tiltak som reduserer klimagassutslippene med 55 prosent sammenlignet med 1990. Klimamålene innebærer at fossile energikilder skal erstattes med fornybare.

For å nå Norges klimamål og innfri de internasjonale forpliktelsene til utslippskutt vi har påtatt oss, må vi de neste åtte årene gjennomføre en gigantisk elektrifisering i det norske samfunnet. Energi Norge måler hvert år hvor langt Norge har kommet med å omstilles til fornybar energi. Den samlede fornybarandelen har kun økt med 3,7 prosent siden 2010, fra 46,7 til 50,4 prosent i 2020. Å oppnå målet om 55 prosent reduksjon i klimagassutslipp i 2030, sammenlignet med 1990, innebærer en fornybarandel i Norge på omtrent 80 prosent.

Kravet til rask overgang fra fossil til fornybar energi innebærer at det nå forventes et kraftunderskudd i Norge allerede i 2025 – se figur 6.

Strømforbruket i husholdningene går ned

■ Enebolig 120m² ■ Leil 70 m²

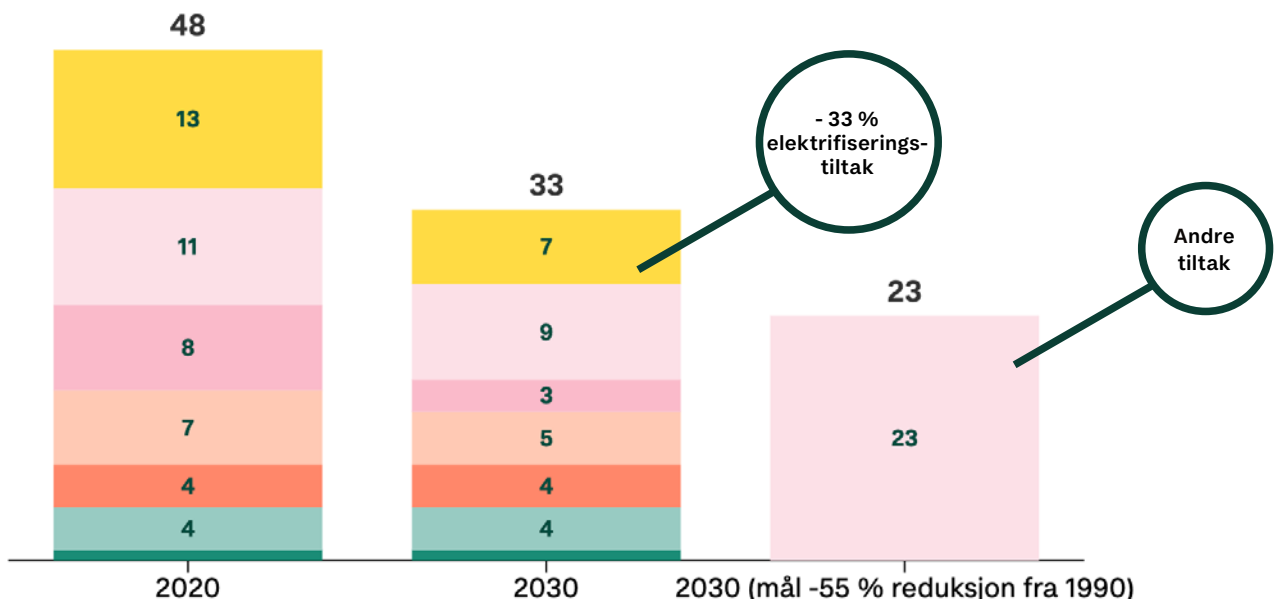

Figur 4: Husholdningene bruker jevnt over mindre og mindre strøm. Dette skyldes blant annet energieffektivisering og strengere byggeforskrifter. Grafen viser gjennomsnittlig forbruk for en vanlig enebolig på 120 kvadratmeter og en leilighet på 70 kvadratmeter. (Kilde: SSB og Bokostnadsindeksen - Samfunnøkonomisk Analyse/Huseierne)

³ Energifaktanorge.no - Utviklingen av energibruk i Norge, sluttbruk av energi.

Ambisiøse mål i Hurdalsplattformen

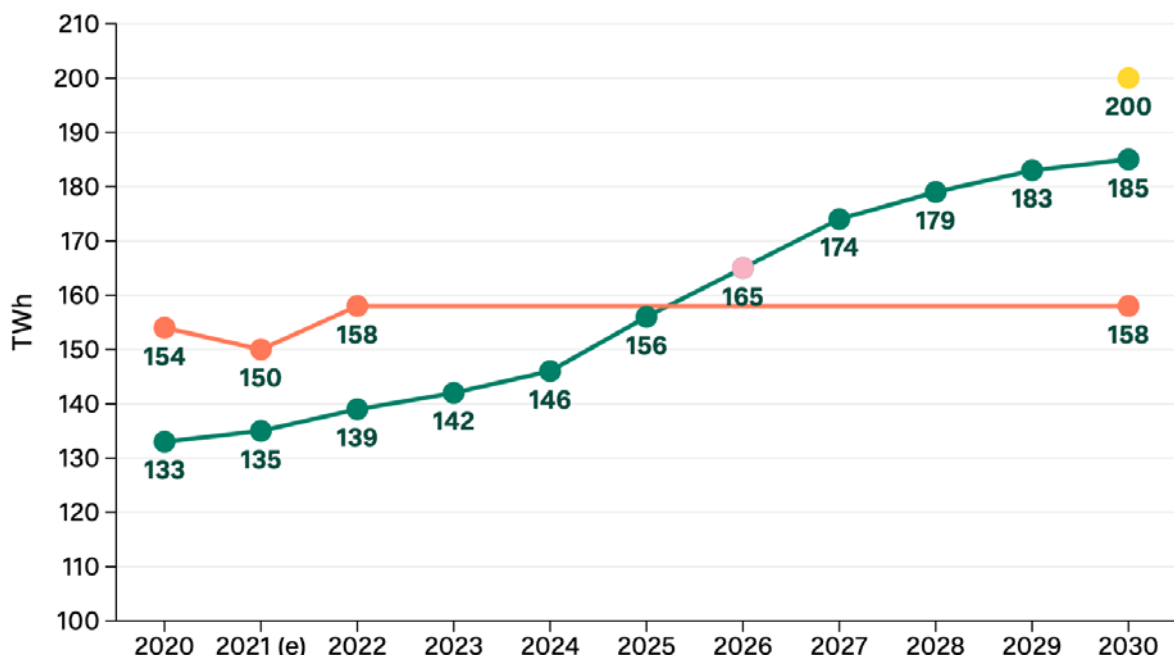
■ Oppvarming ■ Avfall m.m. ■ Jordbruk ■ Annen transport ■ Veitrafikk ■ Industri
■ Olje og gass

Figur 5: Gjennom Parisavtalen er Norge forpliktet til 55 prosent kutt fra 1990-tall. Regjeringen har i Hurdalsplattformen støttet opp om denne avtalen. Figuren viser hvordan elektrifiseringstiltak kan gi et kutt på 33 prosent. Men for å komme til 55 prosent-målet trengs det ytterligere tiltak. Målene er oppgitt i millioner tonn CO₂ ekvivalenter. (Kilde: Miljødirektoratet og Hurdalsplattformen)

Vi risikerer kraftunderskudd fra 2026

■ Forbruksutvikling ■ Dagens produksjon i et normalår ■ Statnett (anslag)
■ DNV (anslag)

Figur 6: Kraftforbruket går opp. Med dagens produksjon (orasje strek) vil vi ha underskudd på strøm kanskje så tidlig som i 2025. Oversikten er antakelser på strømforbruk i tiden som kommer - basert på en middelvei på Statnetts anslag og anslag fra DNV. (Kilde: Statnett 2020 tall på produksjon og forbruk, THEMA Consulting Group, NVE anslår 7 TWh solenergi til 2040.)

Husholdningene er en del av løsningen – ikke problemet

Norske husholdninger har et energiforbruk som allerede er basert på fornybare energikilder, slik figur 7 viser under.

Forventet vekst i etterspørselen etter kraft, drives ikke av husholdningene. Det er særlig petroleumssektoren, transport og kraftintensiv industri som vil stå for veksten i etterspørsel, slik figur 8 viser.

Mye peker i retning av at husholdningene ikke vil bidra til økt totalforbruk av elektrisitet. Riktignok vil økningen i antall elbiler i husholdningene kreve mer kraft.

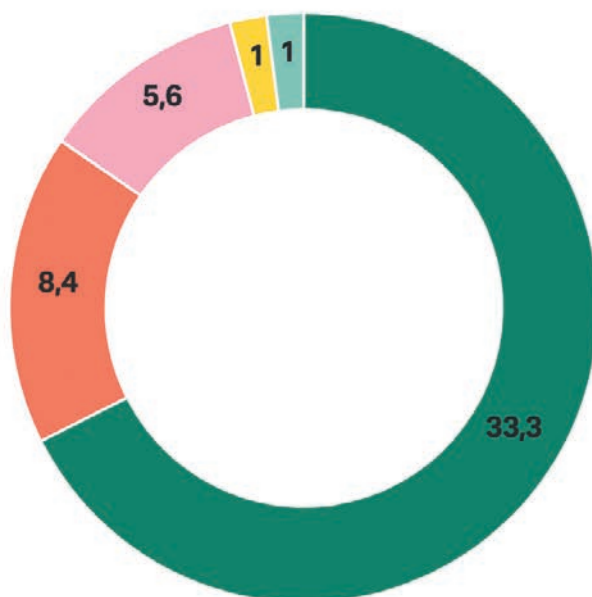
Samtidig vil husholdningene bidra til lavere forbruk gjennom:

- Etterisolering og utskifting av vinduer og dører.
- Produksjon til eget forbruk gjennom lokale solcelleanlegg.
- Lagring av egenprodusert strøm.
- Bruk av digitale styringssystemer som reduserer strømforbruket og utnytter eksisterende nettkapasitet bedre.

Tiltakene som rulles ut i boligene våre de neste årene, vil gi store bidrag til at Norge når klimamålene våre.

Fornybar energi dominerer fullstendig i husholdningene

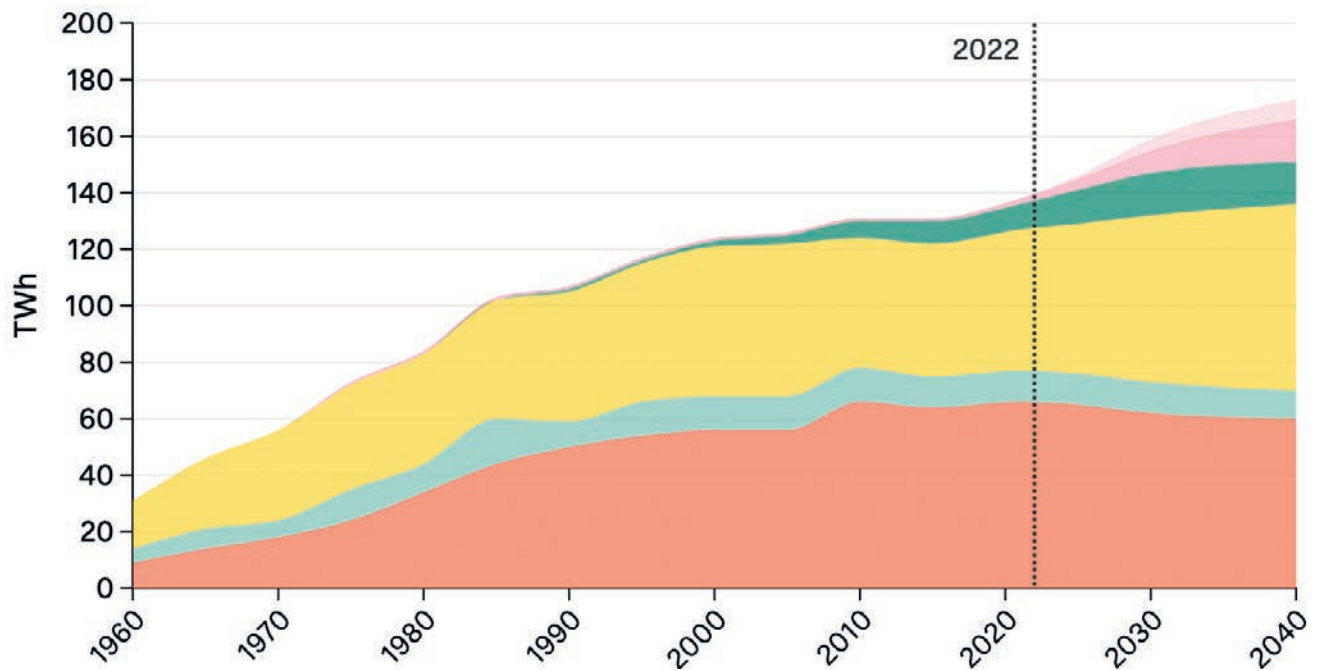
Målt i TWh.

Figur 7: Norske husholdningers forbruk av energi er først og fremst basert på strøm. Varmepumper bidrar i dag med mer enn bioenergi, fjernvarme og petroleumsprodukter gjør til sammen. (Kilde: Energifaktanorge)

Økt kraftforbruk drives av andre enn husholdningene

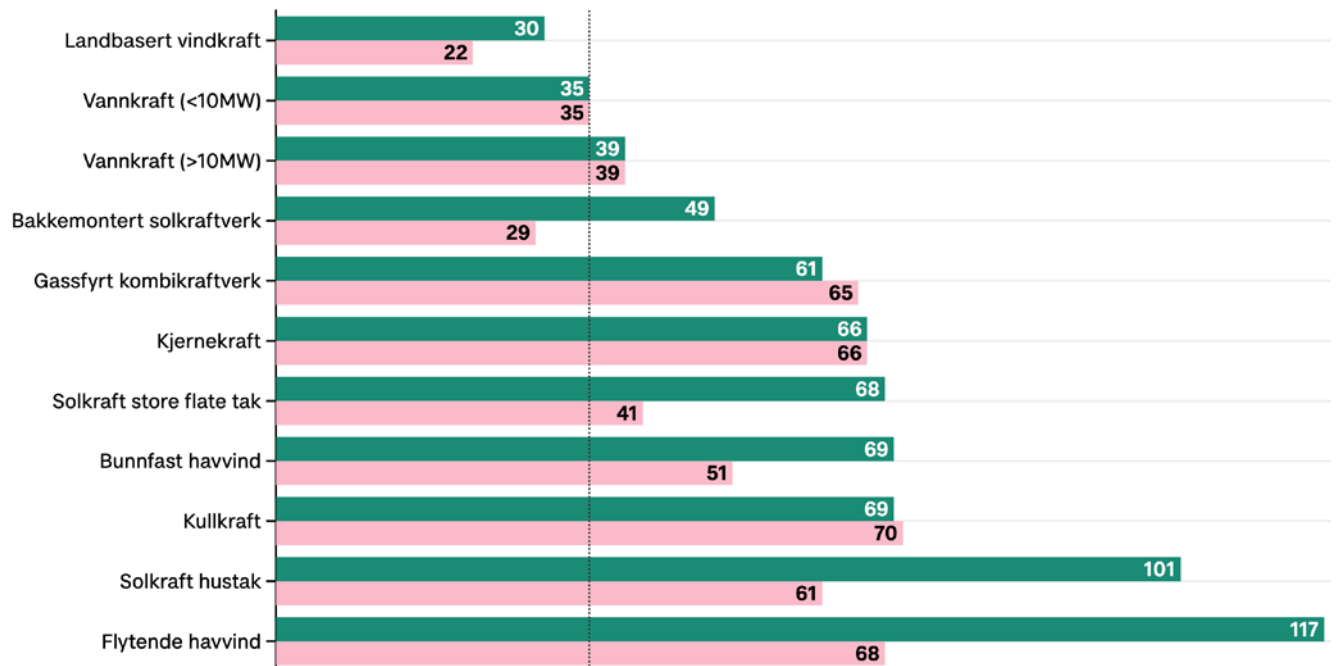
■ Husholdninger og tjenesteyting
 ■ Nettap og annen bruk
 ■ Landbasert industri og datasentre
 ■ Petroleumsnæringen
 ■ Transport
 ■ Hydrogenproduksjon

Figur 8: Den forventede utviklingen i strømforbruket viser at forbruket fra husholdninger og tjenesteytende næringer går ned (oransje felt), samtidig som strømforbruket øker veldig. Denne økningen kommer særlig fra landbasert industri, petroleumsnæringen og transportsektoren. (Kilde: NVEs langsiktige kraftmarkedsanalyse 2021 – 2040, oktober 2021.)

Det er dyrt å bygge ut havvind og solkraft

■ LCOE (øre/kWh 2021)
 ■ LCOE (øre/kWh 20230)

Figur 9: Grafen viser hvilke energikilder det er billigst å bygge ut, med tall for 2021 (grønne), og tall for 2030 (rosa) når en del teknologier har blitt mer modne.

Grafen viser tydelig at vannkraft er en meget billig energikilde sammen med landbasert vindkraft. Havvind og solkraft er og vil være dyre energikilder å bygge ut. Streken angir kostnaden for vannkraft i større kraftverk. (Kilde: NVE - Kostnader for kraftproduksjon.)

Hvem skal betale for utbyggingen av ny produksjon?

Som beskrevet er det nødvendig å bygge ut store volumer ny fornybar kraftproduksjon de neste årene. Økte produksjonsvolumer er nødvendig for å håndtere økt etterspørsel i Norge. Økt produksjon av fornybar energi i Norge er også et viktig bidrag i den europeiske energiomstillingen.

I Norge vil det særlig være havvind som vil stå for de store volumene av ny fornybar energiproduksjon. Kostnadene for å etablere både bunnfast og flytende havvind vil imidlertid være langt høyere frem mot 2030 enn for eksempel kostnadene for utbygging av vannkraft og landbasert vindkraft. Dette innebærer risiko for at utbyggerne av havvind vil kreve subsidier fra staten for å foreta utbygging og på den måten skyve investeringskostnader over på forbrukerne.

Huseierne mener det vil være urimelig om husholdningene via strømregningen eller skatteseddelen, skal finansiere utbygging av energi som gir produsentene en stor kommersiell oppside og som er drevet av andre samfunnsområder enn husholdningene.

Huseierne mener:

Det er særlig elektrifisering av olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel, ny kraftintensiv industri som batterifabriker og datasentre og elektrifisering av yrkestransporten som utløser det nye store kraftbehovet.

Husholdningene vil redusere sitt totale energiforbruk. Utbygging av ny energiproduksjon, gir energiselskapene utsikter til stor fremtidig fortjeneste.

Huseierne vil at:

- Utbygging av ny kraftproduksjon og større nettkapasitet må betales av dem som utløser behovet. Nettleien forbrukerne betaler inn må komme forbrukerne til gode.
- Petroleumsnæringen må dekke kostnadene for elektrifisering av sokkelen.
- Eierne av ny industri må betale for utbygging av nettkapasiteten den nye virksomheten trenger.
- Omfattende subsidiering av produksjon av havvind må unngås.

Kontroll over egne vannkraftressurser

Av den totale produksjonen av elektrisitet i Norge på rundt 145 TWh, står vannkraften for ca. 140 TWh. Det gjør Norge sårbar for variasjoner i årlige nedbørmengder. Denne sårbarheten vil øke i de nærmeste årene fordi etterspørselen etter fornybar kraft vil øke raskere enn utbyggingen av fornybare energikilder.

Dagens energilovgivning gir vannkraftprodusentene mandat til å maksimere verdien som vannet i magasinene utgjør. Kraftprodusentene er kommersielle virksomheter som skal oppnå et best mulig økonomisk resultat og gi eierne et størst mulig utbytte.

Utbygging av stor overføringskapasitet til Storbritannia og det europeiske kontinentet, har gjort verdiene i vannmagasinene i Sør-Norge mer verdt. Nye overføringskabler har gitt muligheter for eksport vannkraftprodusentene ikke har hatt tidligere. Det medfører at vi kan eksportere større deler av den norske vannkraftproduksjonen, samtidig som vi importerer et europeisk prisnivå på energi.

Fyllingsgraden i norske vannmagasiner våren 2022 tyder på at norske vannkraftprodusenter utnytter denne situasjonen. Kortsiktige profittmotiv skaper risiko for at næringsliv og husholdninger kan bli pålagt

strømrasjonering om ikke nedbørsituasjonen endres og den store nedtappingen av magasiner blir rettet opp.

Frem til Norge og Europa har bygget ut tilstrekkelig fornybar energi, vil vi være helt avhengig av norsk vannkraftproduksjon. Norske vannkraftprodusenter kan derfor ikke la egne profitt hensyn gå foran overordnede samfunnsinteresser.

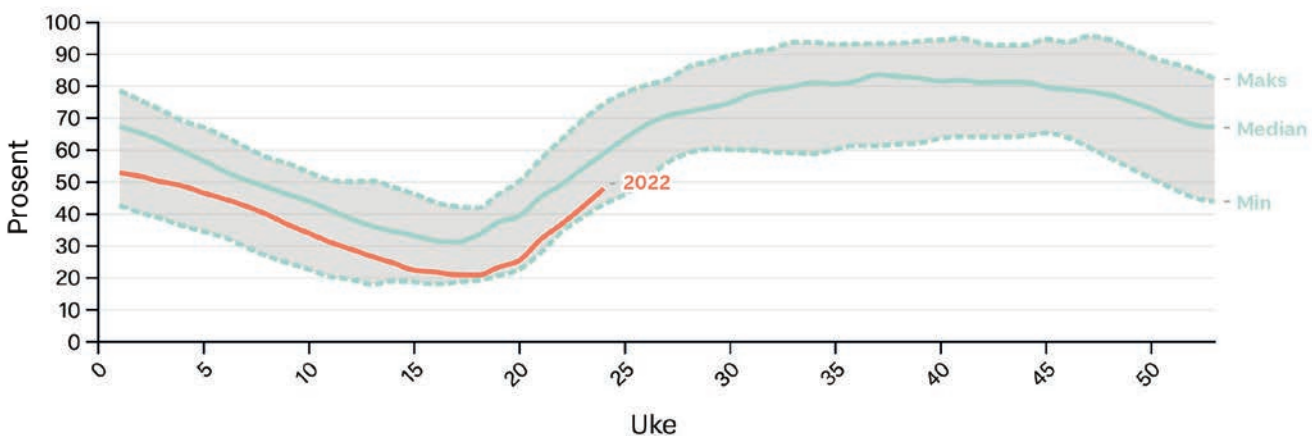
Huseierne mener:

Vannkraftproduksjonen tilhører oss alle. Vannkraftverkene må derfor ta større hensyn til samfunnsinteressene de skal ivareta.

Huseierne vil at:

- Profittjaget til norske vannkraftverk må bremses.
- Regulering som sikrer minimum fyllingsgrad i vannmagasinene våre, må på plass før nedtappingen starter igjen i vinter. Det må vurderes å sette en grense for hvor mye kraftselskapene kan tappe ut om vinteren, når vannstanden er lav og det samtidig er lite snø i fjellet som vil fylle opp magasinene ved snøsmeltingen om våren.

Lav fyllingsgrad gir risiko for strømrasjonering

Figur 10: Det er lite vann i vannmagasinene nå våren og sommeren 2022. Vannstanden i magasinene var nesten nede på tidligere minimumsnivå og langt under median-nivået. Fyllingsgraden er også godt bak 2021-nivå, da nivået lå mellom maks og median frem til sankthans før vannstanden i magasinene begynte å synke. (Kilde: NVE)

Strømpriser

Ett av Norges viktigste fortrinn er tilgangen til rimelig og fornybar vannkraft. For verdiskaping, sysselsetting og positiv velferdsutvikling, er det viktig at industrien får beholde dette fortrinnet.

Elektrisitet er hovedkilden for oppvarming og energikilde for husholdningene. Det er politisk bestemt.

Vi bor i et land som i store deler av året både er mørkt og kaldt. Vi bruker derfor mer energi på oppvarming av boligene våre enn i andre land i Europa.

Fra liberaliseringen av kraftmarkedet i 1991 og frem til 2021, har norske forbrukere forholdt seg til stabile og lave kostnader på elektrisitet. Strømprisene har variert med sesongene, men fra år til år har det vært stor stabilitet. Dette endret seg dramatisk gjennom 2021.

Spotprisen på strøm eks. mva. på strømbørsen Nordpool var i Sør-Norge (NO2) 0,76 kroner pr. kilowatttime i gjennomsnitt i 2021. I perioden januar – april 2022 har den gjennomsnittlige spotprisen vært 1,56 kroner eks. mva. Til sammenligningen var prisen i det som omfattes normalåret 2019 0,37 kroner.

Den faktiske strømprisen forbrukerne betaler, tar utgangspunkt i spotprisen som fastsettes hver dag for hver time i døgnet. I tillegg til prisen på strøm betaler også forbrukerne nettleie for transporten av strømmen inn til boligen. Forbrukerne betaler imidlertid en rekke tillegg til leveransen og transporten av strøm:

- Elavgift til staten
- Påslag per kilowatttime og fast månedsavgift til strømselskapet
- Enova-avgift til statens energifond
- Merverdiavgift

Som illustrasjonen i figur 12 viser, innebærer det en pris til forbruker som er mer enn det dobbelte av det som fremkommer som strømpris på strømbørsen Nordpool.

Eksempel fra mars 2022:

Husholdning som benytter Huseiernes avtale med Glitre Energi.

- Spotpris + påslag på 2,8 øre pr. KWh og månedsavgift på 12,50 kr
- Forbruk 2300 KWh
- Spotpris på NordPool gjennomsnitt i mars. 1,87 kr + 25 % mva

Faktura fra strømselskapet (Glitre):	5 375,00 kr
Faktura fra nettselskapet (Elvia):	919,00 kr
Sum	6 294,00 kr
Pris pr. KWh 6294 kr : 2300 KWh	2,74 øre

Den midlertidige strømstøtten reduserer den totale kostnaden i mars med 2.683 kroner til 3.611 kroner.

Prisene vil forbli høye lenge

Den kraftige økningen i energipriser vi har opplevd siden begynnelsen av 2021 har mange årsaker. Vi er truffet av det som blir beskrevet som den «perfekte stormen». Mange negative forhold som påvirker energiproduksjon har slått inn samtidig.

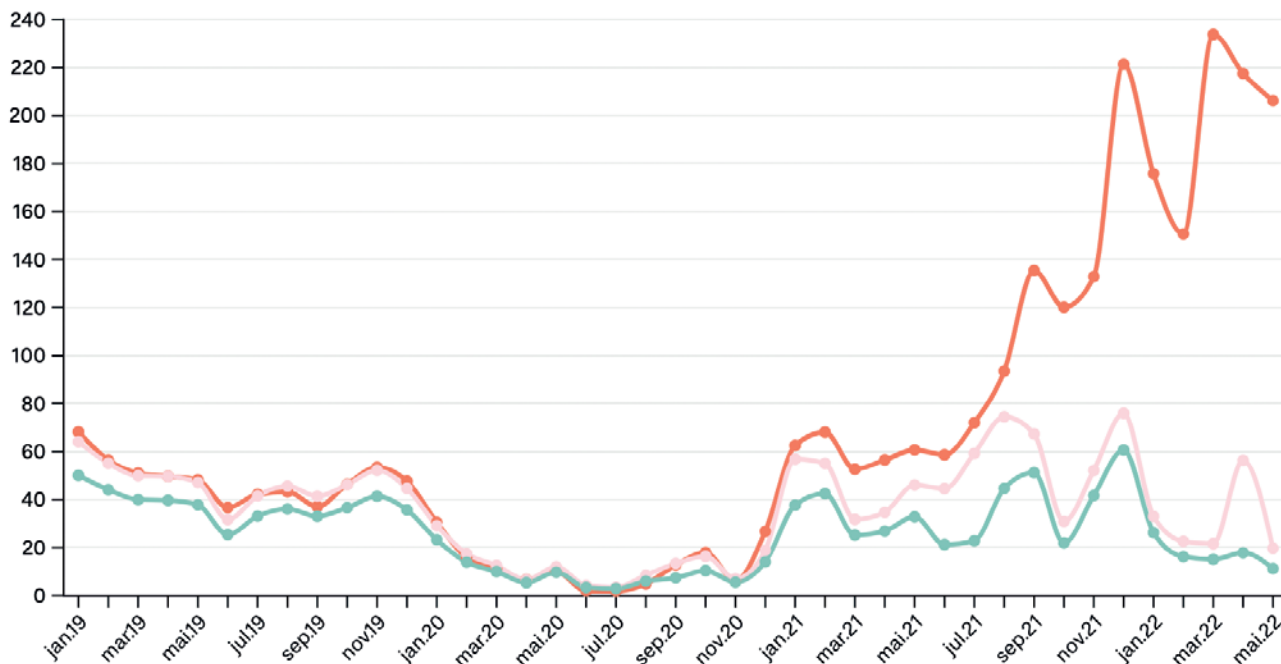
Lite vind, dårlige solforhold og lite nedbør, gjør at tilbudet av fornybar energi har vært mindre enn forventet. Parallelt har mange land i Europa avvirket energiproduksjon fra kullkraftverk og kjernekraftverk. Lavere produksjon og høyere etterspørsel drar prisene på energi i været. Redusert gassimport fra Russland forsterker det negative bildet på kort sikt.

Det er ikke sannsynlig at vi vil komme tilbake til det vi i Norge oppfatter som normale strømpriser på mange år. Klimamålene innebærer fortsatt nedbygging av fossile energikilder. Eventuell oppbygging av kjernekraft tar lang tid. Utbyggingen av sol- og vindkraft som gjør at tilbudet er større enn etterspørselen ligger langt frem i tid.

Store forskjeller i strømpriser i ulike deler av landet

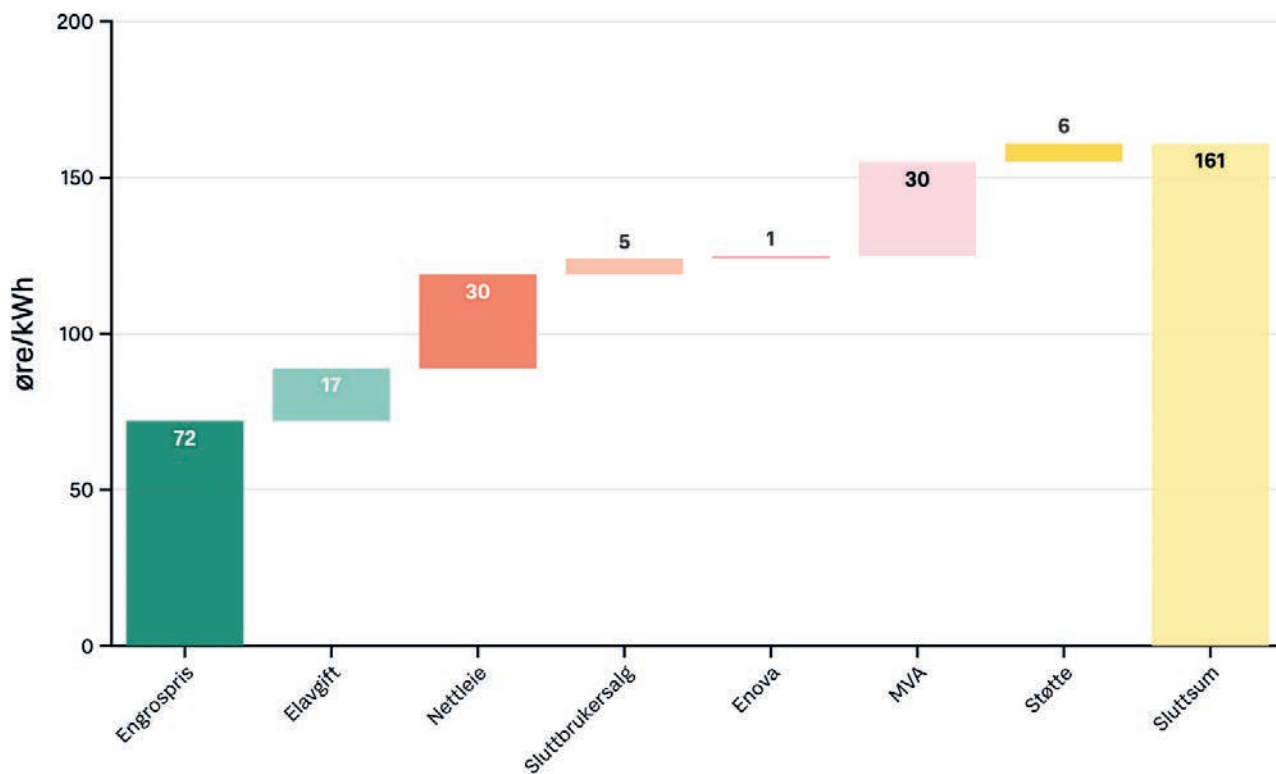
Månedlige snittpriser i øre/kwh

■ Sør-øst Norge (NO1) ■ Midt-Norge (NO3) ■ Nord-Norge (NO4)

Figur 11: I 2021 og inn i 2022 har strømprisene de ulike stedene i landet skilt lag. Forbrukere i Sør-Norge betaler nå vesentlig mer for strømmen enn de i Midt-Norge og Nord-Norge. Figuren viser øre per kilowattime inkludert merverdiavgift. Figuren viser prisen for Sør-Øst Norge (NO1). Prisene i de andre regionene i Sør-Norge (NO2 og NO5) er tilnærmet like som denne. (Kilde: Nordpool)

Dette betaler boligeierne for strømmen (2021)

Figur 12: Oppbyggingen av strømprisen for vanlige boligeiere. Figuren viser tydelig at avgifter og nettleie gjør at strømprisen per kilowatt er mer enn dobbelt så høy som engrosprisen. Dette er også vesentlig mer enn industrien og næringslivet forøvrig, slik vi viser på side 23. (Kilde: strømpriser: SSB; nettleie husholdninger og næring: NVE; avgifter: Statsbudsjettet)

Det som høsten 2021 ble karakterisert som en midlertidig strømpriskrise, er en situasjon som forbrukerne og myndighetene må forholde seg til i mange år fremover. Dette bekrefter regjeringen i sitt forslag til Revidert nasjonalbudsjett for 2022 som ble lagt frem i midten av mai i år. I Revidert nasjonalbudsjett skriver regjeringen:

«Høyere strukturelle skatteinntekter skyldes blant annet at det nå er lagt til grunn et varig høyere nivå på skatteinntektene fra kraftselskapene, som følge av forventninger om høyere strømpriser over tid»

«Staten mottar store inntekter fra strømproduksjonen når strømprisene er høye, herunder økte skatteinntekter fra kraftselskapene og økte utbytter fra Statkraft, men en stor del av disse inntektene betales etterskuddsvis. Som følge av forventninger om noe høyere strømpriser over tid, er det nå lagt til grunn et varig høyere nivå på skatteinntektene fra kraftselskapene. Sammen med andre justeringer bidrar det til oppjusteringen av anslaget på strukturelle skatteinntekter på 11,2 mrd. kroner, som omtalt over. Dermed er utgiftene til regjeringens strømstøtteordning delvis motsvart av økte inntekter som følge av høyere strømpriser i den strukturelle budsjettbalansen.»

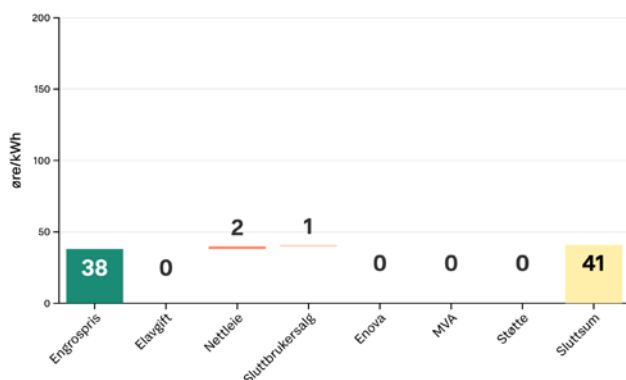
Utbygging av overføringskapasitet, både gjennomført og planlagt, vil ytterligere harmonisere de europeiske energiprisene. Dette underbygger ytterligere at vi ikke kan forvente vesentlig fall i norske strømpriser før vi og resten av Europa har bygget ut nødvendig vind-, sol- og vannkraft til å skape et energimarked i balanse.

Dette bekrefter behovet for å etablere en langsiktig og forutsigbar ordning som sikrer husholdningene trygghet for lavere priser på strøm enn hva tilfelle har vært gjennom 2021 og så langt i 2022.

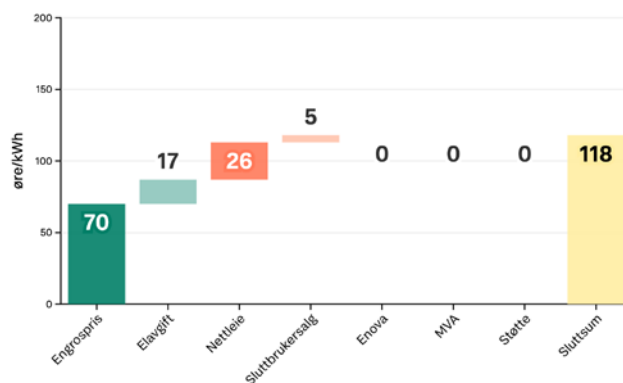
Ulike kundegrupper – store prisforskjeller

Det er store forskjeller på hva ulike kundegrupper betaler for strømmen. Store deler av industrien er fritatt for elavgift, har kraftig redusert nettleie og har langsiktige kraftkontrakter med direkte kjøp fra vannkraftprodusentene. Industri og næringsliv har fradrag for merverdiavgift. Som figurene 12 og 13 viser, gjør dette at forbrukerne betaler mye mer for strømmen enn for eksempel kraftkrevende industri.

Dette betaler industrien for strømmen (2021)

Dette betaler øvrig næringsliv for strømmen (2021)

Figur 13: Figuren viser strømprisene for industrien og næringslivet forøvrig. Sammenlign med samme type oversikt for husholdninger i figur 12 på side 22. Da ser man den meget store forskjellen det er på hva de ulike gruppene betaler for strømmen. (Kilde: strømpriser: SSB; nettleie husholdninger og næring: NVE; avgifter: statsbudsjettet)

Store gevinster for selskapene og staten

Den store ubalansen i det europeiske energimarkedet tjener Norge svært godt. Høye priser på olje og gass gir store ekstrainntekter til staten. I 2022 regner Finansdepartementet med at statens inntekter fra olje- og gassvirksomheten vil være nærmere 950 milliarder kroner, mer enn tre ganger så mye som i 2021, slik vi viser i figur 14.

Samtidig som vi eksporterer energi til høy pris, importerer vi et høyt prisnivå på innenlandsk forbruk av energi. Tilkoblingen til det europeiske strømmarkedet øker *vannverdien* (verdien på det lagrede vannet som påvirkes av den høyeste oppnåelige prisen for produsert kraft) og gir norske vannkraftprodusenter mulighet til å selge strømmen i Norge til europeiske priser til norske forbrukere. Det gir rekordinntekter til selskapene og rekordutbytter til eierne.

Norske kraftprodusenter er i all hovedsak eid av det offentlige. Statkraft som er 100 prosent eid av den norske stat, eier i sin tur omtrent halvparten av norsk vannkraftproduksjon. Kommuner og fylkeskommuner eier den øvrige halvparten.

Med utgangspunkt i innleverte regnskapstall for 2021, er driftsresultatene til selskapene i kraftbransjen tre ganger høyere enn i 2020. Hafslund ECO hadde som eksempel en driftsmargin på 78 prosent. Det er de høye strømprisene i Sør-Norge som er årsaken til disse resultatene som flytter penger fra husholdningsbudsjettene til kassene i de offentlig eide kraftselskapene.

Statkraft for eksempel mer enn doblet driftsresultatet for første kvartal 2022 sammenlignet med 2021. Inntektene blir enda større i 2022 på grunn av enda høyere strømpriser enn i 2021. I første kvartal tjente Statkraft 18 milliarder kroner på driften, mot 7 milliarder kroner i første kvartal i fjor.

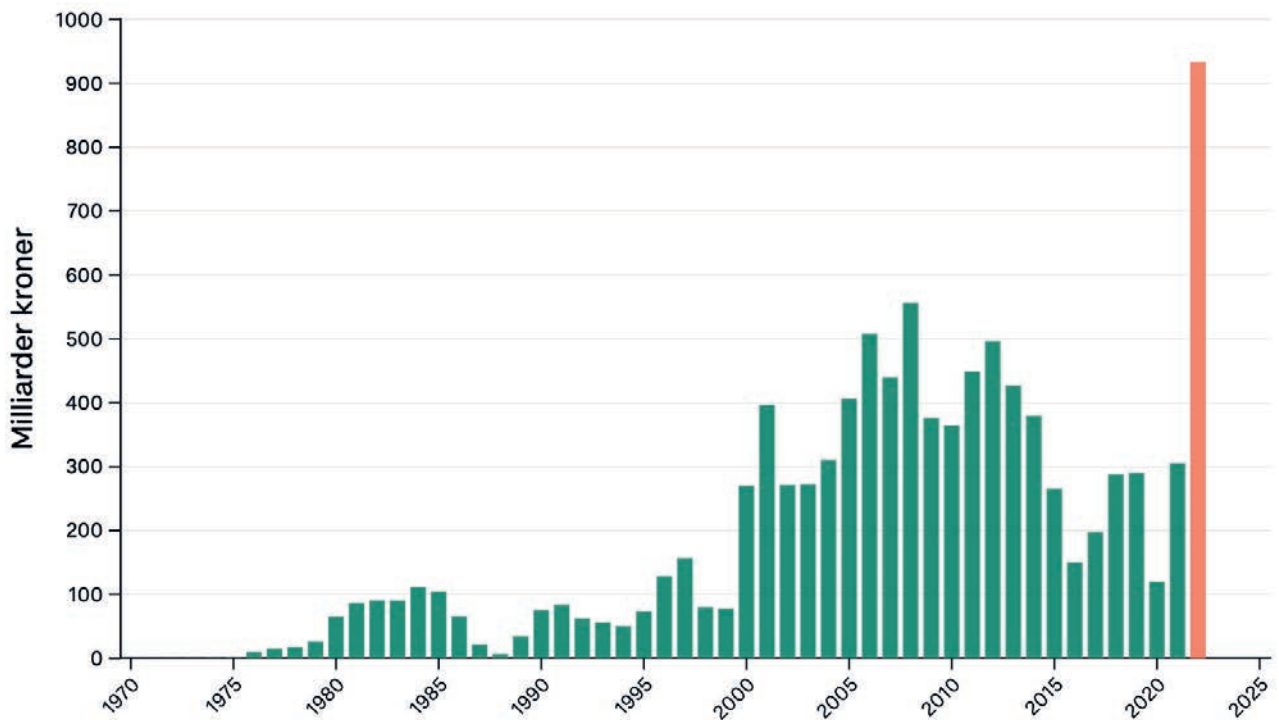
Statnett, et annet heleiet statlig selskap, har store ekstrainntekter i forbindelse med norsk strømeksport. Det er Statnett som henter inn de såkalte «flaskehalsinntektene». I første kvartal i år utgjorde disse inntektene 4,5 milliarder kroner, som er ti ganger mer enn i første kvartal 2021.

De høye strømprisene gir altså offentlig eide aktører rekordstore overskudd. Det øker også inntektene til kommuner, fylkeskommuner og staten i form av utbetaling av aksjeutbytter og innbetaling av skatt fra selskapene.

I tillegg får staten store ekstrainntekter fra merverdiavgift som vi forbrukere betaler for strømmen. Merverdiavgift legges på alle elementene som inngår i husholdningenes strømregning, også på elavgiften og Enova-avgiften i tillegg til strømprisen og nettleien.

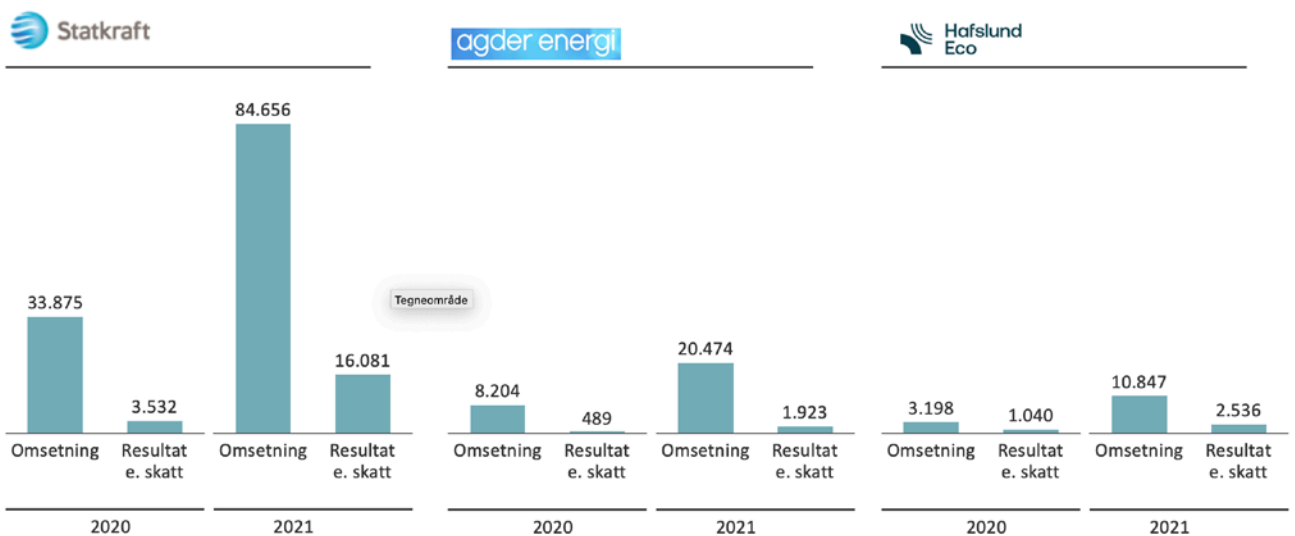
Et nøkternt anslag er at de høye strømprisene ga det offentlige ekstrainntekter i 2021 på 30 milliarder kroner sammenlignet med normalåret 2019. Med utviklingen i strømprisen vi kjenner så langt i 2022, vil dette beløpet bli vesentlig høyere i år.

Rekordinntekter til staten fra olje og gass

Figur 14: Statens olje- og gassinntekter vil i 2022 nærme seg 1.000 milliarder kroner. Dette er ekstraintekter som bør komme befolkningen til gode. (Kilde: Finansdepartementet, Statistisk sentralbyrå, norskpetroleum.no - netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten.)

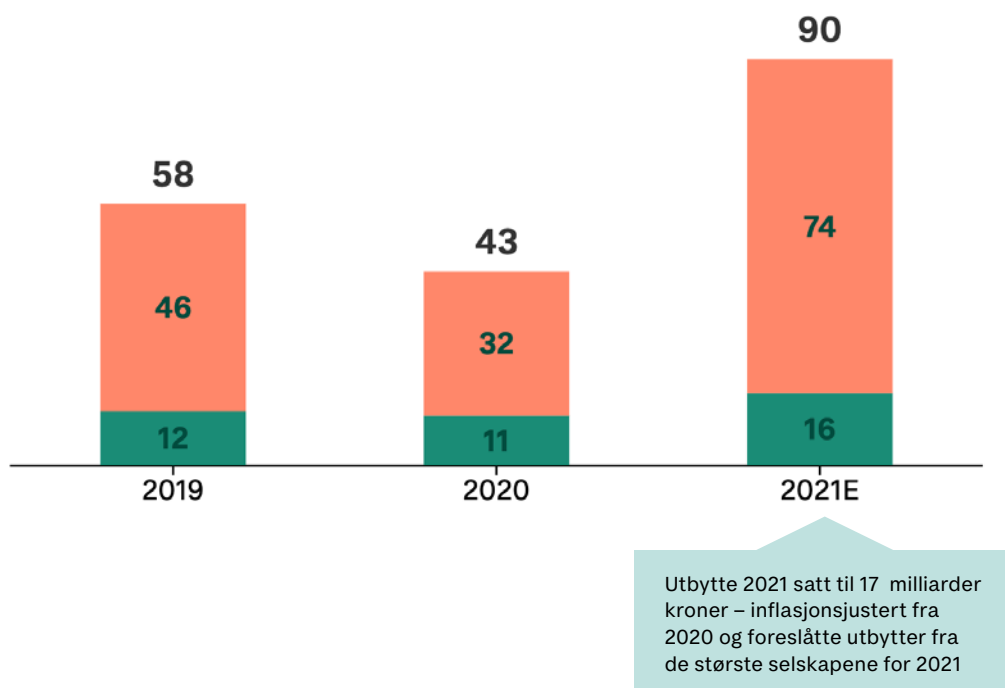
Kraftprodusentene henter inn store ekstraintekter og får økte resultater

Figur 15: Kraftprodusentene oppnår rekordresultater på grunn av de høye strømprisene. (Kilde: Selskapenes nettsider – investorpresentasjon og årsrapporter.)

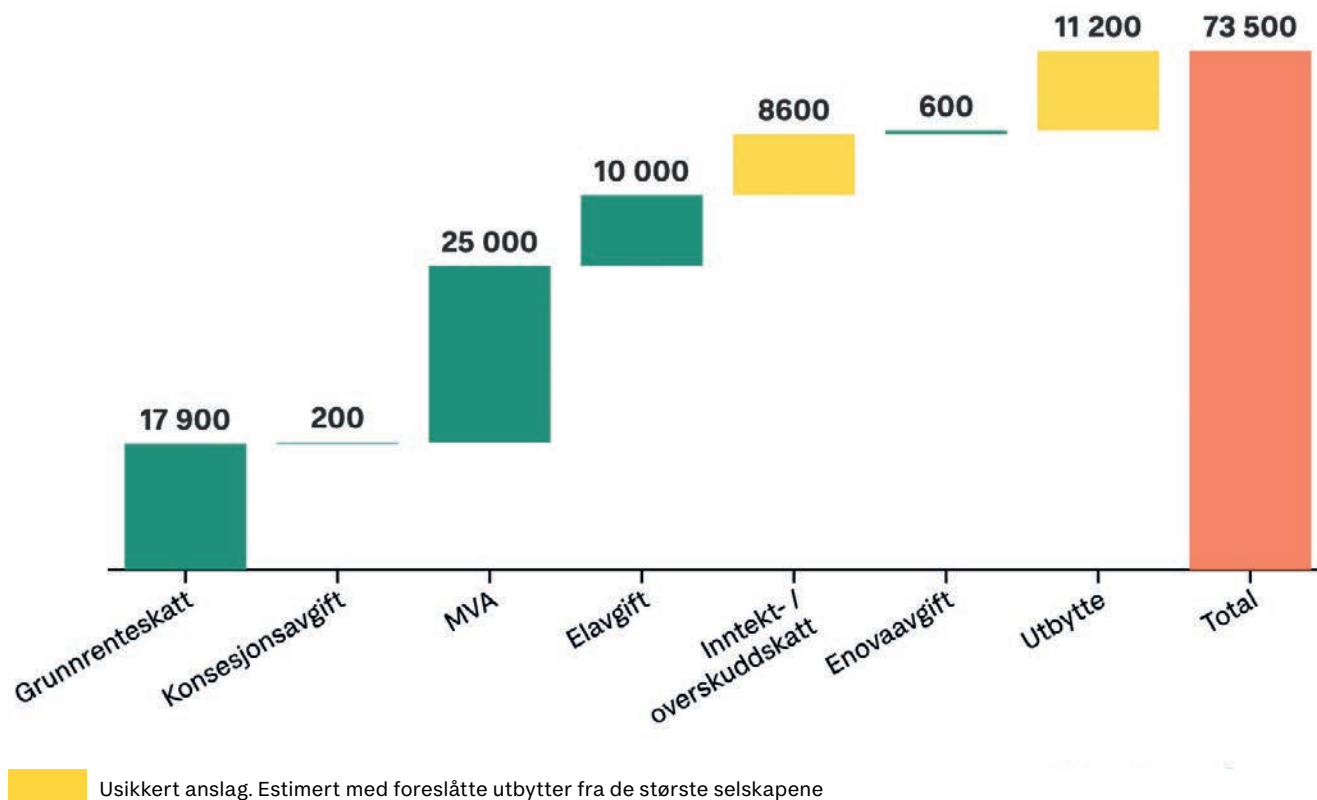
Høye strømpriser øker inntektene til stat, fylkeskommuner og kommuner

■ Kommuner og fylkeskommuner ■ Stat

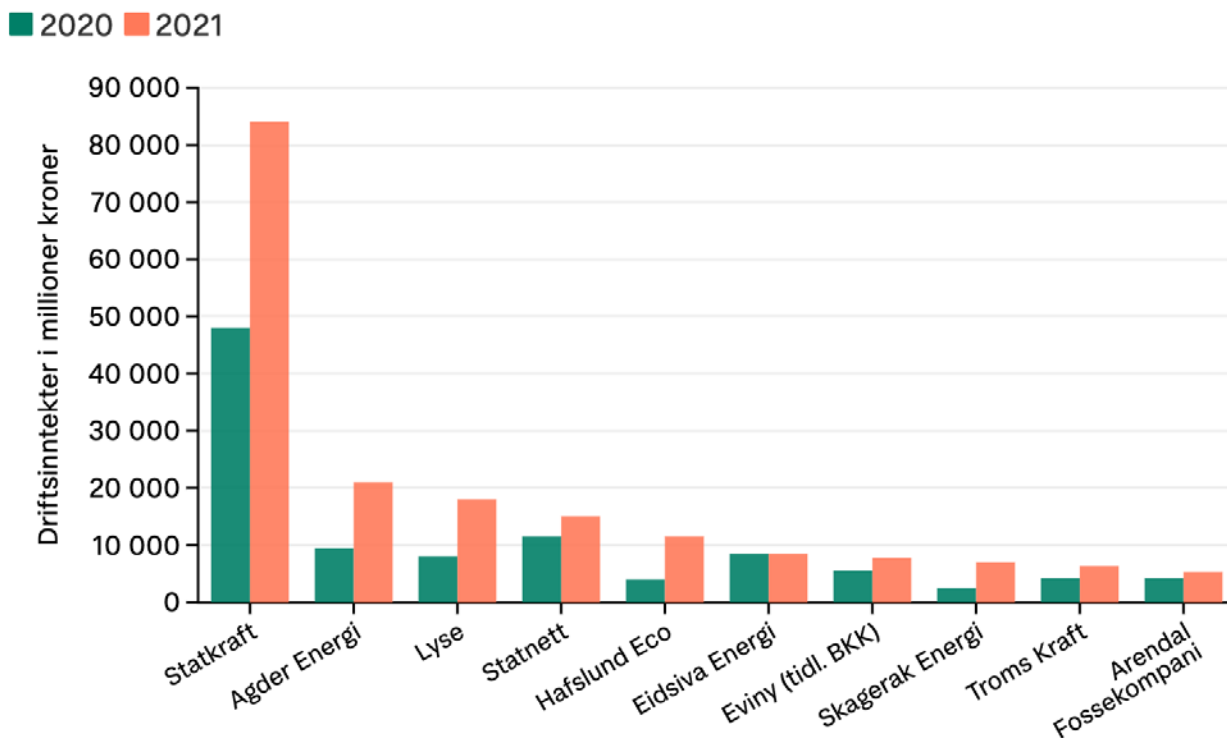
Figur 16: Grafen viser hvordan inntektene til stat (oransje) og kommune og fylkeskommuner (grønn) fra strømmarkedet øker vesentlig i 2021. Under i figur 17 viser vi hvordan de 74 milliardene i ekstra inntekter til staten er fordelt. (Kilde: Thema Consulting)

Staten får 74 milliarder i inntekter fra strømmarkedet

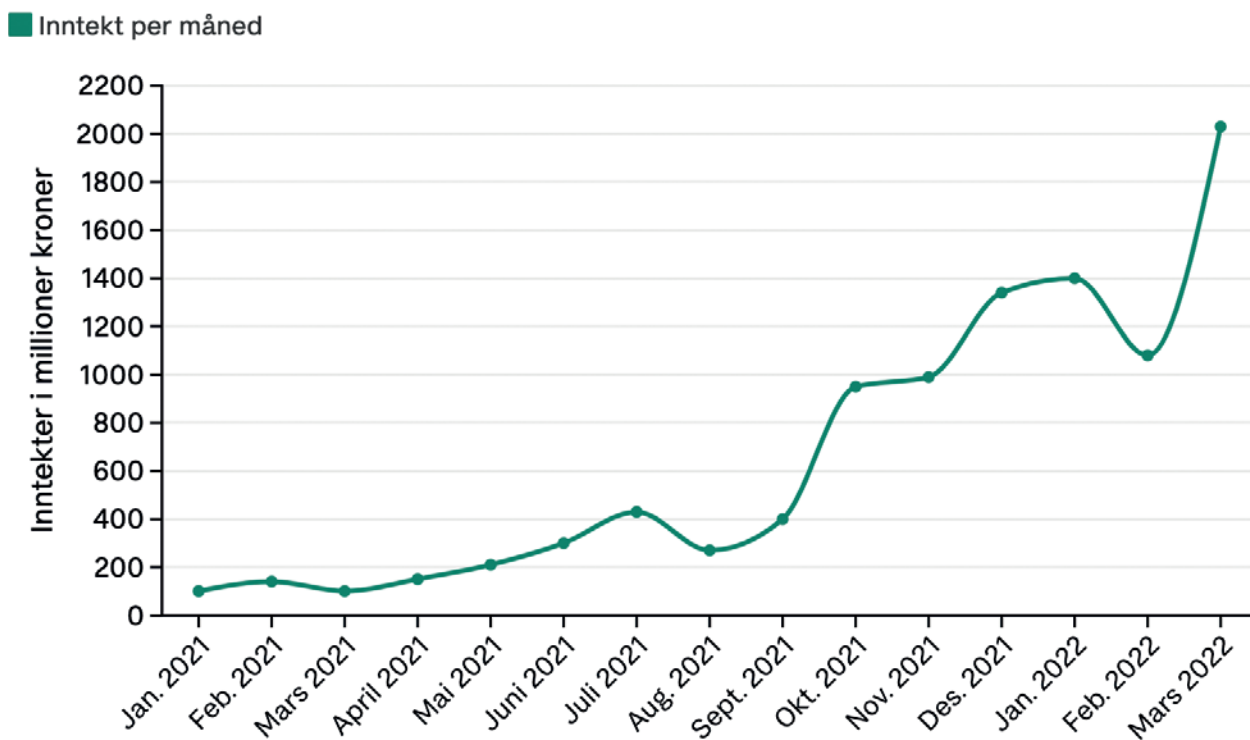
Figur 17: Her er statens anslåtte inntekter fra strømmarkedet i 2021 brutt ned. Statens inntekter anslått til å være 74 milliarder kroner! Grunnrente og merverdiavgift utgjør over halvparten av inntektene. (Kilde: Thema consulting)

Kraftprodusentene henter inn store ekstraintekter

Figur 18: Kraftprodusentene oppnår rekordresultater på grunn av de høye strømprisene. I 2022 er det forventet enda større inntekter på grunn av enda høyere strømpris enn i 2021. (Kilde: Selskapenes nettsider – investorpresentasjoner og årsrapporter.)

Månedlige flaskehalsinntekter

Figur 19: Flaskehalsinntekter er inntekter som kommer når strøm kan selges fra et land med lav pris til et annet land med høyere pris. Handlet volum ganger prisdifferansen utgjør det vi kaller flaskehalsinntekter. Grafen viser månedlige nettoinntekter fra flaskehals, og viser at disse inntektene steg betydelig fra høsten 2021. (Kilde: Statnett.)

Rettferdig fordeling av store samfunnsøkonomiske gevinster

Dagens organisering av kraftmarkedet gir Norge store samfunnsøkonomiske gevinster. Den europeiske energikrisen bidrar til at gevinstene vil forbli ekstraordinært store i lang tid fremover. Dette er i utgangspunktet bra for hele det norske samfunnet og for oss alle. Imidlertid forutsetter det at gevinstene som oppnås fordeles rettferdig.

Når noe beskrives som samfunnsøkonomisk lønnsomt betyr det at fordelene totalt sett er større enn ulempene. Enkelt sagt – de store ekstrainntektene selskapene og det offentlige har på grunn av høy strømpris, er større enn de ekstra utgiftene strømkundene har.

Som dokumentert i tidligere kapitler i denne meldingen, har offentlig eide virksomheter og det offentlige store ekstrainntekter på grunn av høy strømpris. Til tross for gjeldende strømstøtteordning, er det stor avstand mellom hva husholdningene bidrar med i økte inntekter til det i offentlige og hva som kommer tilbake i form av strømstøtte.

I revidert nasjonalbudsjett for 2022 oppgir regjeringen at strømstøtten til husholdningene vil koste omtrent 17 milliarder kroner. Dette er langt mindre enn hva de samme husholdningene vil bidra med i økte inntekter til det offentlige på grunn av høye strømpriser.

Derfor mener vi i Huseierne at det må utformes en bedre ordning som sikrer en mer rettferdig fordeling av de samfunnsmessige gevinstene som oppstår på grunn av høye strømpriser.

Huseierne mener:

Ved vurdering av hvilke løsninger som vil være best for forbrukerne, legger Huseierne vekt på følgende:

- Løsningen må bidra til at prisene forbrukerne betaler for strøm blir lavere.
- Svingningene i prisene må bli mindre.
- Ordningen må være langsiktig og forutsigbar.
- Løsningen må gi motivasjon til å redusere forbruket og gjennomføre energieffektiviserende tiltak.
- Kraftutveksling med Norden og Europa må opprettholdes på et nivå som.
 - Sikrer forsyningsikkerhet.
 - Sikrer forbrukerne prisfordelen ved økt produksjon av fornybar energi i Europa.
- Ordningen må kunne vedtas og innføres raskt med bred politisk tilslutning og uten behov for tidkrevende utredninger og lange politiske prosesser.
- Ordningen må ikke svekke konkurranse som igjen svekker innovasjon og nye forbrukervennlige løsninger som gjør det enklere for folk flest å styre og redusere energiforbruket sitt.
- Ordningen bør ikke svekke den eksisterende konkurransen mellom ulike energiformer, redusere muligheten for at Norge som nasjon kan ta ut samfunnsøkonomiske gevinster eller svekke insentivene til effektiv ressursutnyttelse. Over tid vil heller ikke forbrukerne være tjent med at totalkostnadene i kraftforsyningen øker.

Alternative modeller for endring av strømmarkedet

Etter strømprissjokket som rammet oss høsten 2021, har det vært diskutert ulike løsninger som kan sikre husholdningene stabile og lavere strømpriser. På de neste sidene oppsummerer vi innholdet i de ulike alternativene.

Griper ikke inn i engrosmarkedet	Griper inn i engrosmarkedet	Begrenser eksporten
<p>Kort sikt: Utvidet kompensasjonsordning</p> <ul style="list-style-type: none"> Staten utbetaler via nettselskapene: Dekker kostnad over xx øre kWh. Bruke gjennomsnittspris som referanse. Dekke husholdninger og utvalgte næringer. 	<p>Makspris i engrosmarkedet</p> <ul style="list-style-type: none"> Produsentene pålegges å ikke by inn over 50 øre kWh i spotmarkedet. 	<p>Strupe mellomlandsforbindelsene</p> <ul style="list-style-type: none"> Pålegge Statnett å strupe mellomlandsforbindelsene i situasjoner med høye kraftpriser.
<p>Fastpris-kontrakter fra produsent til strømselskap</p> <ul style="list-style-type: none"> Kraftprodusentene utvikler to typer fastprisprodukter. Produsent tar profil/volumrisiko. Flat kW med avregning av avvik til spotpris. Selges gjennom strømselskapene som pålegges fastprisprodukter i porteføljen. Frivillig å kjøpe for kundene. 	<p>Statlig konsensjonskraft</p> <ul style="list-style-type: none"> Reservere x prosent av vannkraftproduksjonen til alminnelig forsyning i Norge. Administrativt fastsatt sluttbrukerpris. Tilbyr sluttkundene et fastsatt maxsvolum (f. eks. 2000-3000 kWh i måneden). 	<p>Forbud mot eksport når magasin-fyllingen er lav</p> <ul style="list-style-type: none"> Dersom magasin-fyllingen i landet / et prisområde er under et visst nivå, strupes eksporten. Statnett ansvarlig for gjennomføring .
<p>Statens strøm-leverandør AS</p> <ul style="list-style-type: none"> Etablere er statlig selskap med statsgarantier. Inngår portefølje av lange/korte kontrakter, frivillig eller pålagt produsenter. Kundene velger å kjøpe herifra eller fra kommersielt selskap. 	<p>Topris-system i spot-markedet</p> <ul style="list-style-type: none"> En auksjon for fornybar kraft og kjernekraft (?) . Tilleggsauksjon ved behov for fossil kraft for å dekke forbruket . Forbrukerne betaler gjennomsnittsprisen (volumvektet) fra de to auksjonene. En regulert pris for X kWh Markedspris for det som er over grensen. 	<p>Reforhandle kontraktene: Utveksling, ikke eksport</p> <ul style="list-style-type: none"> Begrense utvekslingen over kablene hvis det blir for stor eksport over en tidsperiode fra den ene eller andre siden av kabelen.

Vurdering av hovedalternativene

De skyhøye strømprisene vi har hatt siden 2021 og som vi vil ha i lang tid fremover, er ikke knyttet til at det er blitt dyrere å produsere strøm fra norsk vannkraft.

Merprisen vi betaler utover det vi er vant til er prisen for den klima- og energiomstillingen vi må gjennom for å redde kloden. Prisene på energi vil normaliseres når vi i Norge og i Europa har bygget ut tilstrekkelig fornybar energi til å møte etterspørselen. Det forutsetter også at utbyggingen gir en god balanse mellom ulike kilder slik at prisene i mindre grad blir påvirket av naturlige variasjoner i været.

Slik utbygging vil ta tid å gjennomføre. Det innebærer at vi i mellomtiden må finne løsninger som gir strømutgifter husholdninger med vanlige inntekter over tid kan bære.

Mange av løsningene som har vært lansert det siste året har store svakheter ved seg:

- Innføring av makspris vil i realiteten innebære innføring av en fastpris hvor forbrukerne vil tape når spotprisen er lavere enn maksprisen.
- Et statlig strømselskap vil svekke konkurransen og redusere tempo i utviklingen av produkter og tjenester

som kan hjelpe forbrukerne med å bruke mindre strøm og bruke strømmen smartere.

- Et toppris-system vil være vanskelig å gjøre rettferdig. Høyt forbruk har ikke sammenheng med god økonomi eller omvendt. Det vil derfor være krevende å finne en terskelverdi som treffer sosialt omfordelende.
- Reforhandling av avtaler om norsk krafteksport eller utkobling av eksisterende kabler, utløser behov for omfattende utredninger, krever vanskelige forhandlinger og har stor usikkerhet knyttet til realismen i å gjennomføre. Det er betydelig risiko for at slike tiltak ligger langt frem i tid for å kunne bli gjennomført. Derimot mener Huseierne at norske vannkraftprodusenter må bli stilt krav til å ivareta en minimums fyllingsgrad i magasinene.
- Krav til å tilby fastprisavtaler kan fort bli en felle for forbrukerne. Ved inngåelse av fastprisavtaler flyttes risiko fra kunde til leverandør. Den risikoen skal leverandøren ha betalt for. Historisk er det ikke belegg for å hevde at fastpriskontrakter over tid gir forbrukerne gevinst utover å ha en stabil pris.

«Pristak på strøm» – en sterkt forbedret strømstøtteordning

Med bakgrunn i gjennomgangen av fordeler og ulemper av de ulike alternative løsningene, er Huseiernes konklusjon at det etableres en ny ordning for husholdningene, «Pristak på strøm».

Huseierne mener «strømstøtteordningen» Stortinget vedtok prinsippene for i desember 2021, har positive sider som kan videreføres i ordningen «Pristak på strøm». Ordningen er ubyråkratisk og enkel for staten å håndtere. Den er mindre komplisert å forstå og forholde seg til for forbrukerne enn mange av alternativene som er lansert. Og den kan ikke minst tilpasses nye krav raskt uten omfattende utredninger og krevende beslutningsprosesser.

I dagens strømstøtteordning er grenseverdien for å utløse støtte satt til en spotpris på 84 øre inklusiv merverdiavgift.

I det som beskrives som normalårene fra 2014 til og med 2019 var gjennomsnittlig spotpris 37 øre inklusiv

merverdiavgift. Dette er en pris som var mer enn tilstrekkelig for at:

- Norske vannkraftprodusenter tjente bra med penger.
- Offentlige eiere kunne ta ut solide utbytter for å styrke budsjettene i kommunene, fylkeskommunene og staten.
- Staten fikk inn avgifter i tråd med forventningene i statsbudsjettet

Disse forholdene dokumenterer at det er stort rom for å senke grenseverdien for når strømstøtteordningen skal tre inn, uten at statsfinansene eller offentlige budsjetter rammes av tapte inntekter.

Huseierne mener:

Høye strømpriser gir husholdningene store ekstrautgifter og staten store ekstrainntekter. Det gir behov og grunnlag for raskt å etablere en forbedret ordning med strømstøtte.

Huseierne vil at det fra 1. desember 2022 innføres «Pristak på strøm»:

- Ingen forbrukere skal betale mer enn 50 øre per kilowatttime inklusiv merverdiavgift.
- Husholdninger med dårlig økonomi og høyt energiforbruk skal være fullt ut inkludert. «Pristak på strøm» skal gjelde for hele forbruket knyttet til folks hjem.
- Ordningen administreres av nettselskapene slik som dagens «strømstøtte».

Strømnettet

Strømnettet sørger for at energien som blir produsert i vannkraftverk og vindmøller blir transport ut til oss forbrukere.

I motsetning til kraftproduksjon og strømsalg som er konkurranseeksponerte virksomheter, er strømnettet organisert i offentlig eide monopolvirksomheter. Det er i overkant av hundre nettselskaper i Norge. De ti største leverer strøm til omlag to tredeler av husholdningene i Norge.

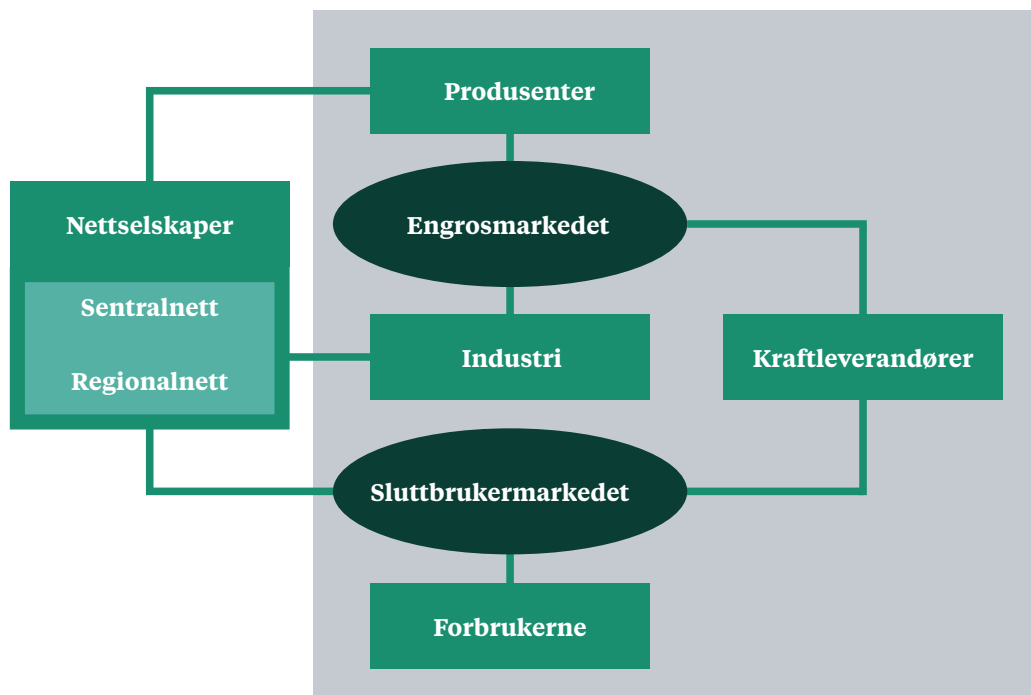
Nettselskapenes virksomhet er fullt ut brukerfinansiert, men nettselskapene kan ikke ha større inntekter enn hva myndighetene fastsetter som årlig inntektsramme for hvert enkelt selskap. Dersom et nettselskap tar inn større inntekter enn hva NVE/RME har fastsatt som maksimalt lovlig inntekt, skal denne merinntekten tilbakebetales til kundene i form av lavere nettleie året etter.

Strømnettet er dimensjonert for å kunne transportere en gitt mengde strøm samtidig. Økt energiforbruk og etterspørsel kan derfor utløse behov for å bygge større kapasitet i nettet. Utbygging av økt kapasitet er kostbart, og vil resultere i økt nettleie for alle kunder.

Som tidligere dokumentert i denne meldingen, er det andre sektorer enn husholdningene som vil drive etterspørselen etter mer kraft fra vannkraft- og vindkraftproduksjon de neste årene. Det er derfor viktig fra et forbrukerperspektiv at kostnadene for nytt strømnett betales av de samfunnsområdene som utløser behovet for ny nettkapasitet.

I den offentlige debatten de siste årene er det hevdet at utbredelsen av elbiler i husholdningene de neste årene vil utløse behov for økt kapasitet også i det lokale strømnettet. Huseierne mener husholdningene i stor grad vil gjennomføre nødvendig adferdsendring som

Organisering av nettet i Norge

Figur 20: I Norge er det over 100 nettselskaper rundt i landet. De ti største nettselskapene leverer strøm til rundt to tredeler av husholdningene. Se figur 21 for detaljer om hvordan nettet er delt opp.

innebærer at kapasiteten i det eksisterende lokale strømnettet vil bli utnyttet langt bedre enn i dag og at økningen i antall elbiler ikke nødvendigvis vil utløse behov for nytt nett. En annet forhold som forsterker en slik hypotese, er den generelle interessen for å bruke mindre strøm gjennom adferdsendring og gjennomføring av ENØK-tiltak. Det er svært sannsynlig at redusert forbruk også vil redusere risikoen for forbrukstopper som gjør at det lokale strømnettet kneler.

I NVEs⁴ og Statnetts⁵ rapporter fra mai 2022, konkluderes det med at utilstrekkelig kapasitet i strømnettet kan medføre strømmangel i kortere perioder i årene fremover. En slik risiko er særlig til stede på de kaldeste dagene.

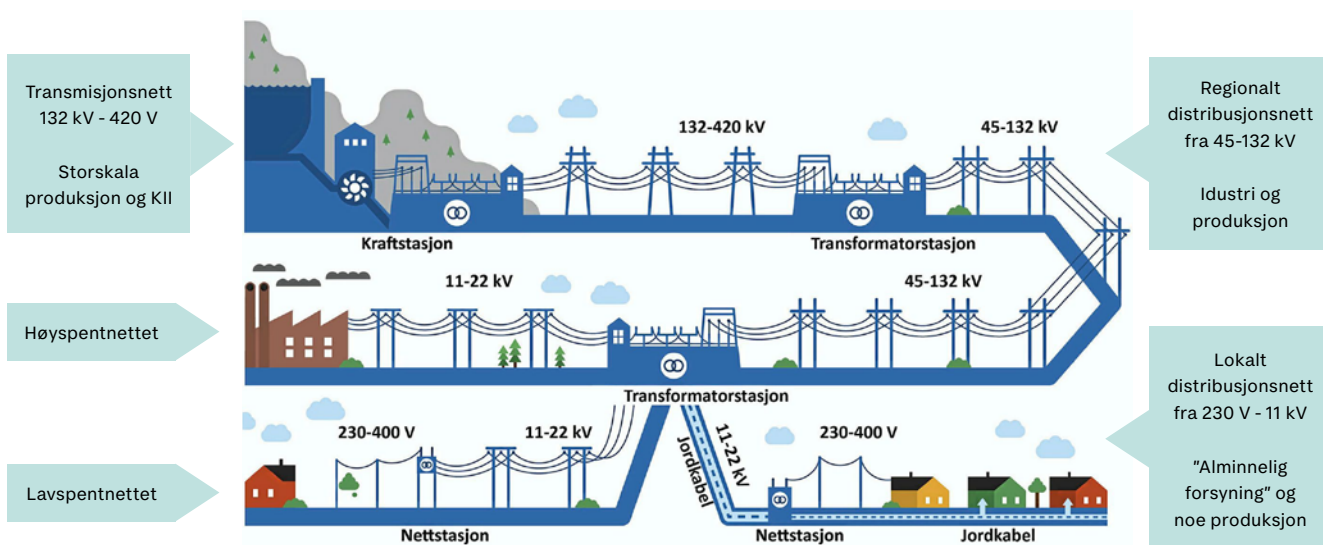
Dette kan etterlates et inntrykk av at det er husholdningenes oppvarming samtidig med lading

av elbil som skaper de største utfordringene fremover. Dette er det ikke belegg for å hevde:

- Husholdningenes energiforbruk er redusert de siste tyve årene. Dette påvirker også samtidig forbruk (effekt) positivt.
- Elbileiere har allerede i stor grad innført gode vaner og lader om natten når strømprisen er lav og kapasiteten i nettet er god.
- Strømnettet håndterte dagene med unormalt lave temperaturer på Østlandet i februar 2021.
- Boligene våre blir skrittvis renovert til en høyere energiklasse med lavere energi- og effektforbruk
- Forbrukerne vil tilpasse forbruksmønsteret til ny nettleiemodell og følge råd fra nettselskapene og forbrukerorganisasjonene.

Det er altså andre samfunnsområder enn husholdningene som utløser de store utvidelsene i nettkapasitet.

Strømnettets tre nivåer

Figur 21: Fra kraftstasjon til husholdningene er strømnettet delt i tre deler: Sentralnettet, regionalt distribusjonsledd og lokalt distribusjonsledd slik denne figuren viser. (Illustrasjon: BKK)

Forbrukerne kan selv redusere behovet for nettutbygging

Strømnettet har mye ledig kapasitet. Husholdningene kan ved å justere sitt eget forbruk gjennom døgnet, bidra til å bruke strømnettet mer effektivt. Derfor gir Huseierne konkrete råd til forbrukerne om hvordan vi gjennom eget forbruksmønster kan fordele strømforbruket best mulig. Endret forbruksmønster vil redusere behovet for nettutbygging og risikoen for økt nettleie.

De viktigste rådene Huseierne gir er:

- Installer enkle digitale styringsverktøy som hjelper til med å styre den delen av energiforbruket som ikke er helt tidsavhengig
 - Lad elbilen om natten og senk kapasiteten på ladingen om det er mulig.
 - Styr varmtvannsberederen slik at den varmer opp på den tiden av døgnet kapasiteten er god og strømprisen er lavest.
 - Sørg for at panelovner, varmepumper og varmekabler lar seg koble ut når du bruker mye strøm andre steder i husholdningen.
 - Om det er mulig hjelper det godt både på egen strømmregning og nettleie og kapasiteten i nettet om du lar vaskemaskin og tørketrommel gå i helgene i stedet for på morgen og ettermiddag i ukedagene.
- Huseierne har de siste fire årene deltatt i en omfattende offentlig debatt om ny prismodell for nettleie. Blant annet har vår deltakelse på vegne av forbrukerne bidratt til at regjeringen i begynnelsen av mai utsatte innføringen av deler av forskriften som bestemmer ny prismodell. Prismodellen nettselskapene innfører fra 1. juli 2022 vil derfor:
- Være lettere å forstå og enklere å forholde seg til for forbrukerne.
 - Motivere til bedre utnyttelse av strømnettet uten å måtte snu opp ned på husholdningenes hverdag og strømforbruk.
 - Fortsatt motivere til strømsparing og egen energiproduksjon.
 - Ikke straffe husholdninger som ved uflaks en time en måned har et unormalt høyt samtidig strømforbruk.
 - Løsningen som Huseierne sammen med andre forhandlet frem med nettselskapene og Energi Norge skal evalueres frem til sommeren 2024. Huseierne vil arbeide for at en nettleiemodell som ivaretar punktene over også skal være gjeldende fra 1. juli 2024.

⁴ https://publikasjoner.nve.no/rapport/2022/rapport2022_20.pdf

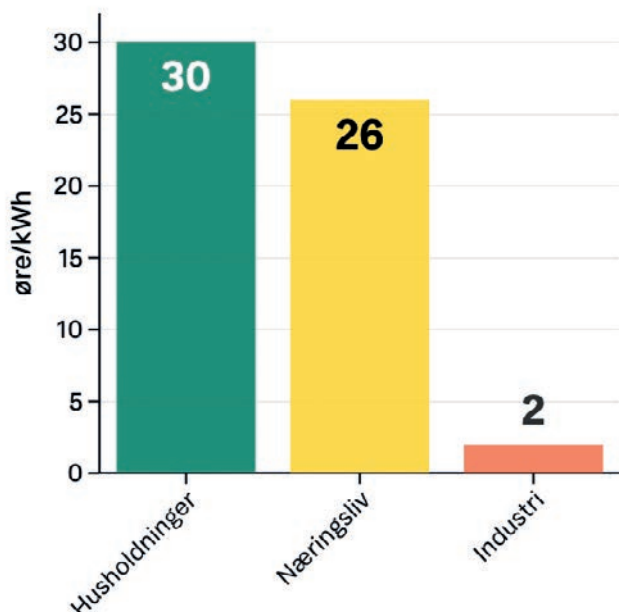
⁵ <https://www.statnett.no/om-statnett/nyheter-og-pressemedlinger/nyhetsarkiv-2022/et-fossilfritt-energisystem-trenger-mer-effekt/>

Utbygging av nettet må betales av interessene som utløser utbyggingsbehovet

Det er elektrifisering av olje- og gassproduksjon, etablering av ny kraftintensiv industri og elektrifisering av yrkes- og kollektivtransporten som særlig driver behovet for å bygge nytt nett. Huseierne mener at det derfor er disse sektorene som må bære kostnadene ved den nødvendige utbyggingen og kapasitetsutvidelsen.

Som det fremgår av illustrasjonen under, betaler husholdningene svært mye mer i nettleie enn store deler av industrien. Huseierne mener dette forsterker viktigheten av at fremtidige kostnader til nettutbygging ikke belastes forbrukerne, men betales av sektorene som driver behovet.

Boligeierne betaler vesentlig mer i nettleie enn industrien

Figur 22: Husholdninger betaler vesentlig mer i nettleie enn industrien gjør. Dette vil være en utfordring i årene som kommer når utbyggingen av nettet først og fremst vil bli drevet av kraftintensiv industri og næringsliv. (Kilde: strømpriser: SSB; nettleie husholdninger og næring: NVE; avgifter: statsbudsjettet.)

Anleggsbidrag løser bare noe av finansieringen

Prinsippet om at aktørene som utløser behov for nett skal betale, er allerede nedfelt i regelverket om anleggsbidrag. Imidlertid er det slik at anleggsbidraget vanligvis bare dekker deler av den totale investeringskostnaden for nettselskapene. De øvrige kostnadene blir fordelt på øvrige kunder i strømmettet.

Aktørene som utløser behov for nytt strømmnett, er ofte ressurssterke aktører, som i tillegg har sterke interesseorganisasjoner i ryggen. Dette gjør at de i forhandlinger om anleggsbidragets størrelse har en god posisjon. På den andre siden er vi forbrukere i begrenset grad organisert, og er ikke invitert inn som likeverdig partner i slike forhandlinger. Det skaper en stor risiko for at store, kommersielle aktører kan dytte kostnader over på andre kunder.

Huseierne mener det er nødvendig at myndighetene og nettselskapene innskjerper bruken av anleggsbidrag og sørger for at kostnadene ved nettutbygging betales av aktørene og sektorene som utløser utbyggingen.

Her er et eksempel på hvordan utbygging av infrastruktur for lading av elferger på Mørkekysten i stor grad også betales av vanlige forbrukere i distriktet hvor utbyggingen finner sted. Dette oppleves ikke som rettferdig byrdefordeling.

Regulatoriske endringer som kan gi forbrukerne lavere nettleie

Inntektsrammene til nettselskapene er regulert av myndighetene gjennom et svært omfattende og komplisert regelverk. Huseierne legger til grunn at regelverket ivaretar ulike samfunnshensyn på en god måte og bidrar til at nettselskapene har incentiver til kontinuerlige effektivitetsforbedringer, tilfredsstillende vedlikehold og nødvendige investeringer.

Huseierne mener imidlertid det er to områder i dagens regulering som må endres:

- NVEs referanserente.
- Modellen for prising av tap i nettet.

NVEs referanserente

Nettselskapene er naturlige monopoler. Regelverket er innrettet slik at selskapene ikke kan gå med underskudd eller gå konkurs. Eierne bærer derfor ingen risiko ved eierskapet. Likevel har NVE/RME fastsatt en såkalt «referanserente» som gir eierne mulighet til å ta ut bedre avkastning på kapitalen enn mange eiere av konkurranseutsatte virksomheter oppnår.

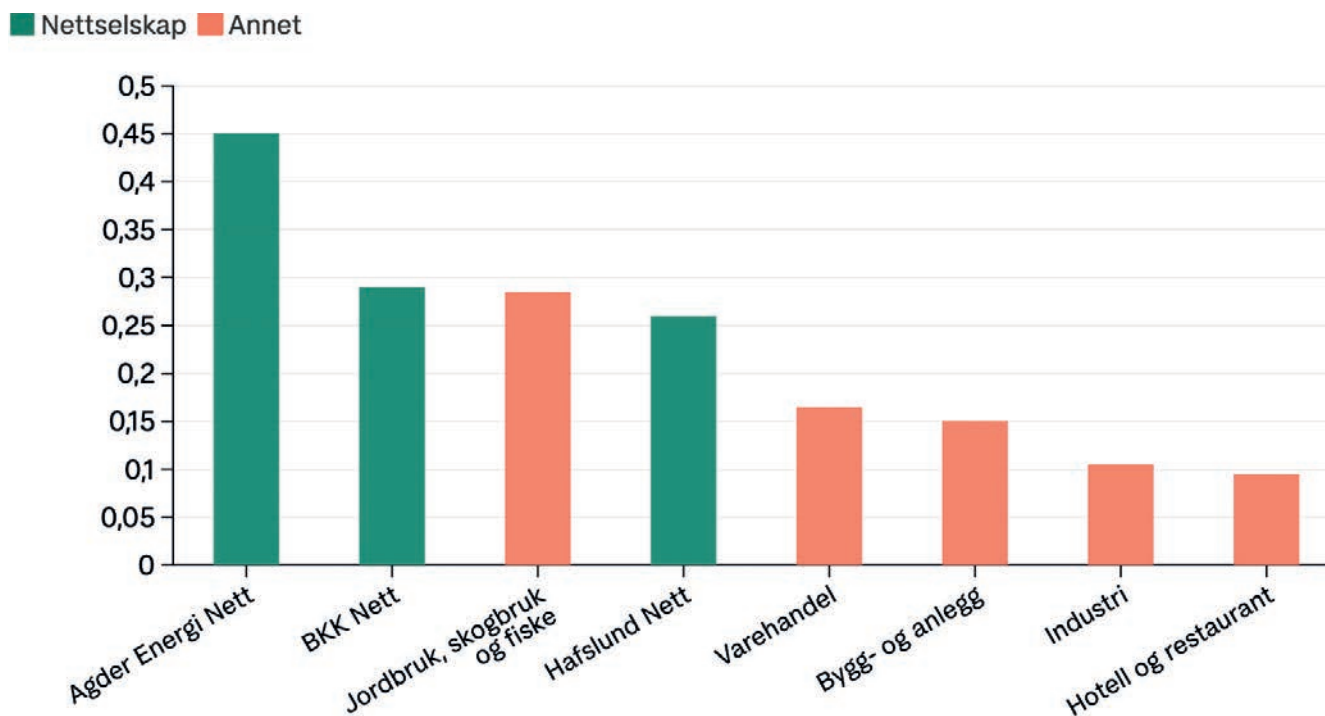
Huseierne registrerer at NVE/RME konsekvent fastsetter referanserenten i de høyeste nivåene som eksterne miljøer anbefaler. Når referanserenten blir lagt høyt, bidrar det til høyere nettleie for forbrukerne og bedre avkastning for nettselskapenes eiere. Se figur 23.

Huseierne registrerer også at referanserenten har ligget betydelig høyere og utviklet seg i en annen retning enn hva tilfelle har vært for NIBOR. Se figur 24.

Elektrifisering av ferger på Mørkekysten krever investeringer på 207-275 millioner kroner. 132 millioner dekkes av anleggsbidrag. Resten over nettleien til alle kunder. (Foto: Wikimalte (CC BY-SA 4.0))

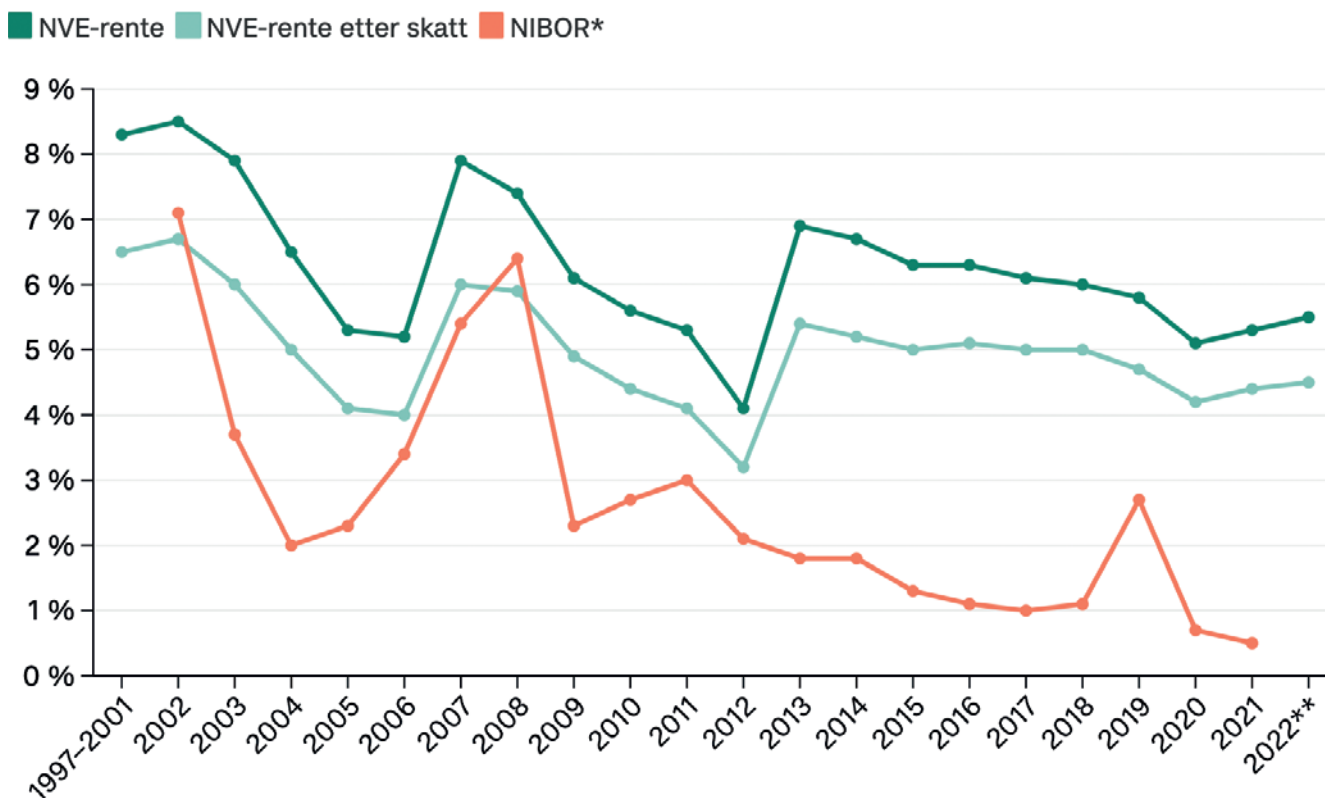

Nettselskapene gir bedre avkastning enn annen virksomhet (Kilde: Selskapenes årsrapporter/Adapt Consulting)

Figur 23: Sammenlignet med andre bransjer gir nettdrift god avkastning. Figuren viser egenkapitalrentabilitet i et utvalg av nettselskaper og andre bransjer i 2016.

NVE-renten settes attraktivt for nettselskapene

Figur 24: Grafen viser hvordan NVE-renten, både før og etter skatt, ligger vesentlig høyere enn NIBOR-renten. Dette gir nettselskapene mulighet til å ha en avkastning som er vesentlig høyere enn andre virksomheter. (Kilde: RME og SSB. *NIBOR: Årlig gjennomsnitt. **Estimat per oktober 2021)

Prisen på tap i nettet må endres

I transporten fra vannkraft- og vindkraftverket til oss forbrukere oppstår det tap i nettet. Det kommer ganske enkelt litt mindre strøm frem til kontaktene våre enn det som blir produsert. Dette tapet skal nettselskapene ha kompensert for. Vi betaler altså for dette tapet gjennom nettleien vår.

Prisen for dette tapet er fastsatt til å reflektere spotprisen på tidspunktet hvor tapet oppstår. Dette betyr at forbrukerne i øyeblikket må betale en svært høy pris på strøm vi aldri bruker.

Elvia som er Norges største nettselskap med nesten en million kunder, økte nettleien med omlag 12 prosent fra 1. mai 2022. Deres begrunnelse for at en husholdning med årlig forbruk på rundt 20.000 kilowattimer årlig får en prisøkning i nettleien på omlag 1.000 kroner, er at det er prisen Elvia må betale for strømtapet i nettet.

Kostnaden ved norske vannkraftverk er mellom 5 og 10 øre per kilowattime. Spotprisen i Sør-Norge var 174 øre i mars 2022. Det er svært urimelig at forbrukerne i tillegg til å betale en svært høy pris for strømmen vi bruker, også skal betale en svært høy pris for strøm som blir borte i nettet og som vi derfor ikke bruker.

Huseierne mener:

- Myndighetenes regulering av nettselskapene må bidra til en nettleiemodell som er
 - Enkel for forbrukerne å forstå og tilpasse forbruket etter.
 - Stimulerer til energieffektivisering, strømsparing og egen strømproduksjon.
 - Motiverer til bedre fordeling av eget strømforbruk gjennom døgnet.
- Myndighetene må gjennomgå hvordan NVEs referanserente fastsettes og vurdere endringer i prinsippene som kan bidra til lavere nettleie for forbrukerne.
- At prisen nettselskapene betaler for strømtapet i nettet skal beregnes ut fra hva det koster å produsere strøm og ikke spotprisen som nå.

Strømsalg

Strøm burde være enkelt. Det er en helt standardisert vare med en forhåndsbestemt pris satt av Nord Pool som alle strømleverandørene må forholde seg til.

Men selv om strøm er strøm, så har vi i dag over 100 ulike leverandører som tilbyr rundt 500 ulike avtaler!

Denne store valgfriheten tjener dessverre ikke forbrukerne, og er en medvirkende årsak til at strømselskapene år etter år ligger i bunn på kundetilfredshetsmålinger og i topp på klagestatistikker hos forbrukermyndighetene.

Norges vassdrags- og energidirektorats egen rapport⁶ om utfordringer i sluttbrukermarkedet, peker på at informasjonsproblemer knyttet til valg av strømvaktale er relativt fremtredende i strømmarkedet og at mangel på informasjon hos forbrukere bidrar til å svekke priskonkurransen. Rapporten slår også fast at dagens regulering av strømmarkedet ikke er tilstrekkelig for å løse disse utfordringene.

Strøm er en nødvendighetsvare

Forbrukerne synes strøm er vanskelig, og mange føler seg lurt når de kjøper strøm. Nettopp derfor må det settes strengere krav til bransjen, for å sikre at forbrukerne ikke blir villedet til å betale mer enn de må for strømmen og at avtalene er forståelige. Mange synes med rette det er vanskelig å vite hva strømmen faktisk koster, og ikke minst hvor lenge man sikret prisen gitt ved inngåelse av avtalen.

Krig i Ukraina, utfasing av russisk gass, en presset energisituasjon i Europa og en omfattende energiomlegging fra fossil til fornybar, gjør at vi fremover må forvente at strømmregningen vil fortsette å utgjøre en betydelig større utgift enn hva husholdningene er vant til og forventer. Strøm er en nødvendighetsvare som vi alle trenger i hverdagen. Forbrukerne kan ikke velge det bort, vi er avhengige av strøm. Det ligger et bevisst politisk valg bak det faktum at de aller fleste husholdninger i Norge har

strøm som hovedkilde for oppvarming. I lys av dette blir det desto viktigere at forbrukerne klarer å navigere i markedet og velge riktig strømvaktale for å holde egne energikostnader nede, samt at bransjen ikke utnytter at folk flest synes strøm er vanskelig.

Forståelig faktura

I dag er det stor variasjon mellom kraftleverandørene når det kommer til hvordan de utformer faktura til forbruker. Derfor er det viktig å få på plass skjerpede krav til informasjon på fakturaen, hvor det viktigste er at navn på avtale, avtalens kraftpris, eventuelle påslag og fastbeløp kommer tydeligere frem. I fastprisavtaler må man opplyse om selve fastprisen. Det er også viktig at typen sportavtale – ordinær spot- eller timesspotavtale – fremkommer tydelig. Vi ser at mange forbrukere ikke har kontroll på dette. Ved variabel strømvaktale skal det opplyses om prisen, hvor lenge du har den og hvordan prisen vil fastsettes fremover.

Tilleggstenester man betaler for må komme frem tydelig på fakturaen. I lys av de uvanlig store prisforskjellene vi nå ser mellom prisområdene i Norge, må også navnet på spotprisområdet man tilhører stå på fakturaen.

Varslingstid

Kreativ avtaleutforming, forvirrende vilkår, dyre tilleggstenester, aggressive salgsmetoder og forlokkende innpakning gjør at den gjennomsnittlige forbruker ikke evner å finne den avtalen som faktisk er best og billigst for sin husstand. Når prisene er høye ser vi også at det benyttes lokkepriser, hvor forbruker i en kortere periode får billigere strøm for så å flyttes over på en langt mindre gunstig avtale etter kort tid. Der det kjøres kortvarige tilbud, såkalte kampanjepriser, må man kreve at det kommer klart frem hvor lenge forbruker får denne prisen – og ikke minst hva slags avtale og pris man settes over på når kampanjeavtalen går ut. Prisene og avtalene endres raskt, og ofte er varslingen både mangelfull og sen.

6 Tiltak for et effektivt sluttbrukermarked for strøm (RME Ekstern rapport 5/2021 - Oslo economics)

Et samlet storting i 2021 ba regjeringen sikre et mer forbrukervennlig strømmarked, blant annet gjennom krav om at strømsalgsselskapene ved endring av avtale skal opplyse strømkundene i god tid og gjennom tydelig merket informasjon. Da hadde det vært til forbrukers beste om varslingsperioden endres fra 14 til 30 dager. Det må også kreves skriftlig varsel direkte gjennom e-post eller sms. Det er etter Huseiernes mening ikke tilstrekkelig å varsle om viktige endringer på «min side» eller i applikasjon, da mange ikke får med seg denne informasjonen.

Prislister og markedsføring

Ofte tilbyr samme strømselskap flere spotprisavtaler med ulike påslag og fastpriser, noe som gjør jobben med å sjekke og bytte vanskeligere for strømkundene. Forbrukerne hadde vært tjent med å få på plass krav til standardisert prisopplysning også i markedsføringen. For stor valgfrihet og for mange tilsynelatende like avtaler, bidrar ikke med noe annet enn å forvirre forbrukeren.

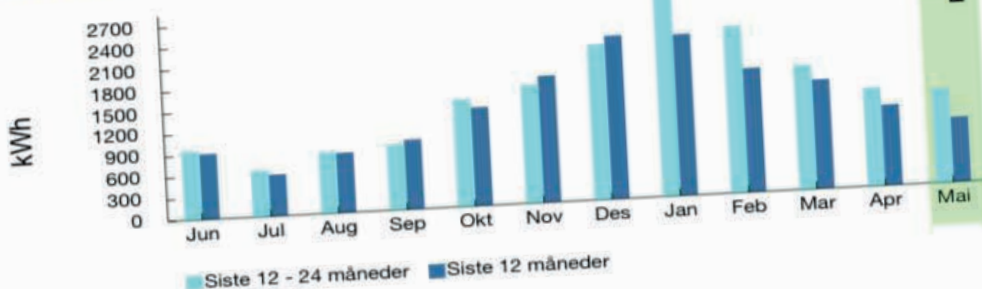
Huseierne mener man bør begrense hvor mange «like» avtaler det er lov å tilby. Eksempelvis har flere strømselskaper i dag mange forskjellige spotprisavtaler med ganske like navn. Det medfører at forbrukeren oppfatter dem som samme avtale, selv om de kan ha store forskjeller i pris og vilkår. Forbrukerne har kanskje blitt tipset om et selskaps spotprisavtale, blitt oppringt eller sjekket selv i strømprisportalen – og ender i god tro opp med en annen avtale når man besøker selskapets nettside for å bestille. Nettopp derfor er det viktig å få på plass krav om at alle strømvavtaler må vises i prislistene på strømselskapenes egne nettsider og i strømportalen slik at de ulike avtalene lettere kan sammenlignes.

Enhetspris og obligatorisk prisgaranti

Stortinget og forbrukerne ønsker en enkel og enhetlig pris på alle avtaler, samt krav om at det må bli obligatorisk å opplyse om hvor lenge prisen på en strømvavtale minimum varer. Ved å få på plass enhetspris og obligatorisk prisgaranti, vil strømkundene enklere kunne forstå hva strømmen faktisk koster, og ikke

Med høye strømkostnader er det særlig viktig at forbrukerne skjønner hva de betaler for. Derfor må fakturaene være enkle og forståelige.

Utvikling i deres strømforbruk

Nettleie	Energiledd 913,61 kWh á 48,20 øre/kWh (for 1. mai - 31. mai 2022)	kr	440,36
	Fastledd kr 115,00 per måned (for 1. mai - 31. mai 2022)	kr	115,00
	Midlertidig stønad for ekstraordinære strømutfgifter 913,61 kWh á -94,97 øre/kWh (for 1. mai - 31. mai 2022) *	kr	-867,65
Beløp til gode	Hvorav merverdiavgift (25,00% MVA) kr 111,07	kr	-312,29

* Beløpet er fritatt for merverdiavgift.

Forklaring

Nettleie er transportprisen for strøm. Det betales for hver kilowattime (kWh) som forbrukes. I tillegg betales det for drift og vedlikehold av strømmettet og inkluderer...

minst hvor lenge vi som kunder er sikret denne prisen. Uten denne innsikten i bunn, er det nesten umulig for forbruker å sammenligne og avgjøre om en avtale er god og billig – også på sikt.

Holder ikke med frivillige ordninger

Bransjen forsøker selv å ta grep, og sertifiseringsordninger som «Trygg strømhandel» vokser frem. Det er bra, men planer og frivillige sertifiseringsordninger er ikke nok. Det kan ikke lenger være frivillig å følge spillereglene. Alle strømlleverandører har en plikt til å rapportere inn informasjon til strømprisportalen, men flere av dem melder inn feil informasjon om avtalene.

Forbrukerne forventer at regjeringen og Reguleringsmyndigheten for energi i NVE (RME) tar tak i dette. Man må bli strengere til å skrive ut overtredelsesgebyr ved faktiske brudd på rapporteringsplikten. Å følge lovpålagte krav og sikre klare avtalevilkår for kundene må være en selvfølge.

Huseierne mener:

Forbrukerne synes strøm er komplisert, og mange føler seg lurt når de inngår nye strømavtaler. Markedsføringen oppleves villedende og faktura og vilkår er vanskelige å forstå. Nettopp derfor må det settes strengere krav til bransjen, for å sikre at forbrukerne ikke blir villedet til å betale mer enn de må for strømmen.

Dette må på plass for å gjøre det trygt og enkelt å være strømkunde:

- Enklere og likere utforming av fakturaene.
- Strengere krav til markedsføring og informasjon på selskapenes nettsider, for å sikre at strømkundene ikke lures inn i dårlige avtaler som ikke passer eget forbruk og behov.
- Varslingstiden ved endring av kundens strømvavtale bør økes fra 14 til 30 dager.
- Prislister må på plass på strømselskapenes nettsider og i strømportalen så man enklere kan sammenligne strømvavtaler opp mot hverandre.
- Hvor mange ulike avtaler hvert strømselskap kan tilby i samme segment bør begrenses.
- Vi må få på plass enhetspris og obligatorisk prisgaranti på strømvavtalene.
- Frivillige sertifiseringsordninger bør erstattes av obligatoriske ordninger og regelverk som alle strømselskapene må følge, og overtredelsesgebyr må skrives ut ved brudd på reglene.

Energieffektivisering

Den største kilden til klimagassutslipp er bruken av fossile energikilder. Vi må ta i bruk fornybar energi i stedet for fossil energi hvis vi skal nå målet om å begrense den globale oppvarmingen med mellom 1,5 og 2 grader. Dette skiftet må skje raskt og i stort omfang. Det krever enorme investeringer og selv om det haster, vil det ta tid.

Den grønneste og billigste strømmen er den vi ikke bruker. Energieffektivisering er en konfliktfri måte å redusere utslipp på.

I motsetning til utbygging av vindkraft og vannkraft, utløser ikke ENØK-tiltak noen store interessekonflikter. Energieffektivisering er det eneste tiltaket som raskt kan frigjøre store volumer fornybar energi til sektorene som skal avvikle sin bruk av fossil energi.

Huseierne mener tiden er overmoden for å utløse det store potensialet som ligger i energieffektivisering i landets boligmasse.

Fire TWh kan spares i norske boliger

I rapport fra NVE publisert 16. mars 2021⁶ beregner NVE at potensialet for energisparing i den norske boligmassen er omlag tre terrawattimer i eneboliger og rekkehus og rundt en terrawattime i blokker.

Samlet utgjør dette rundt fire terrawattimer eller omlag ti prosent av samlet årlig forbruk i boligmassen. Dette potensialet kan utløses ved at det i den eldre boligmassen gjennomføres tiltak som bringer denne delen av boligmassen opp til standard tilsvarende TEK17.

Boligene våre er gamle

En stor andel av boligene våre er bygget i tiårene etter andre verdenskrig og mangler vesentlig oppgradering for å være i nærheten av å tilfredsstille dagens energikrav. Oppvarming av boligen og oppvarming av varmtvann er de største forbruksområdene i en vanlig husholdning.

Tiltak som kan redusere husholdningenes energiforbruk i stort omfang er særlig knyttet til reduksjon i forbruk til oppvarming av boligen. I store deler av den norske boligmassen innebærer det større bygningsmessig rehabilitering som:

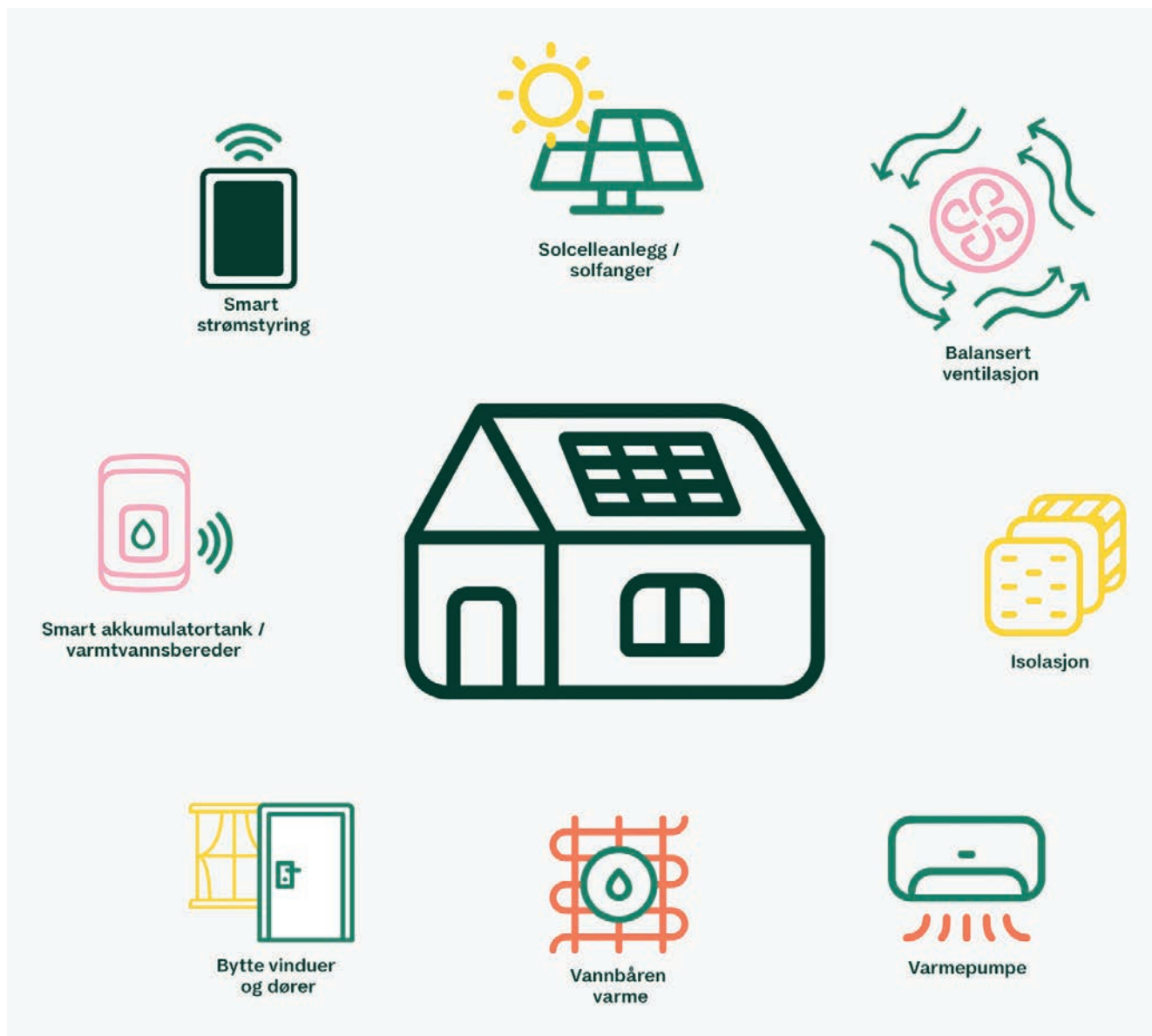
- Etterisolering av vegger.
- Etterisolering av tak og loft.
- Etterisolering av gulv.
- Utskifting av vinduer og dører.
- Forbedring av ventilasjon og varmegjenvinning.
- Nattsinking av temperatur.

I tillegg vil tiltak som installasjon av varmepumpe, generell temperatursinking og etablering av egen strømproduksjon ha en positiv effekt.

Historisk sett har strømprisene vært lave i Norge. Dette kan ha medført at boligeiere har utsatt eller latt være å gjennomføre fornuftige og fortløpende oppgraderinger som kunne bidratt til lavere energiforbruk. Høye strømpriser og klimakrisen gjør nå at boligeiere med eldre boliger må prioritere rehabilitering som gir lavere energiforbruk. Dette vil for mange være en kostbar

⁶ <https://www.nve.no/nytt-fra-nve/nyheter-energi/energieffektivisering-i-norske-bygninger-kan-reducere-energibruken-tilsvarende-10-prosent-av-norges-stromforbruk/>

Slik kan forbrukeren energieffektivisere boligen

Figur 25: Energieffektivisering kan spare fire terrawatttimer i forbruk. I tillegg sparer husholdningene på strømavgiftene. Derfor er energieffektivisering dobbelt så lønnsomt. Det er flere måter å energieffektivisere en bolig, men det beste er å gjøre tiltak som minker strømforbruket. Derfor må norske husholdninger i årene fremover gjennomføre en storstilt etterisolering og bytte dører og vinduer.

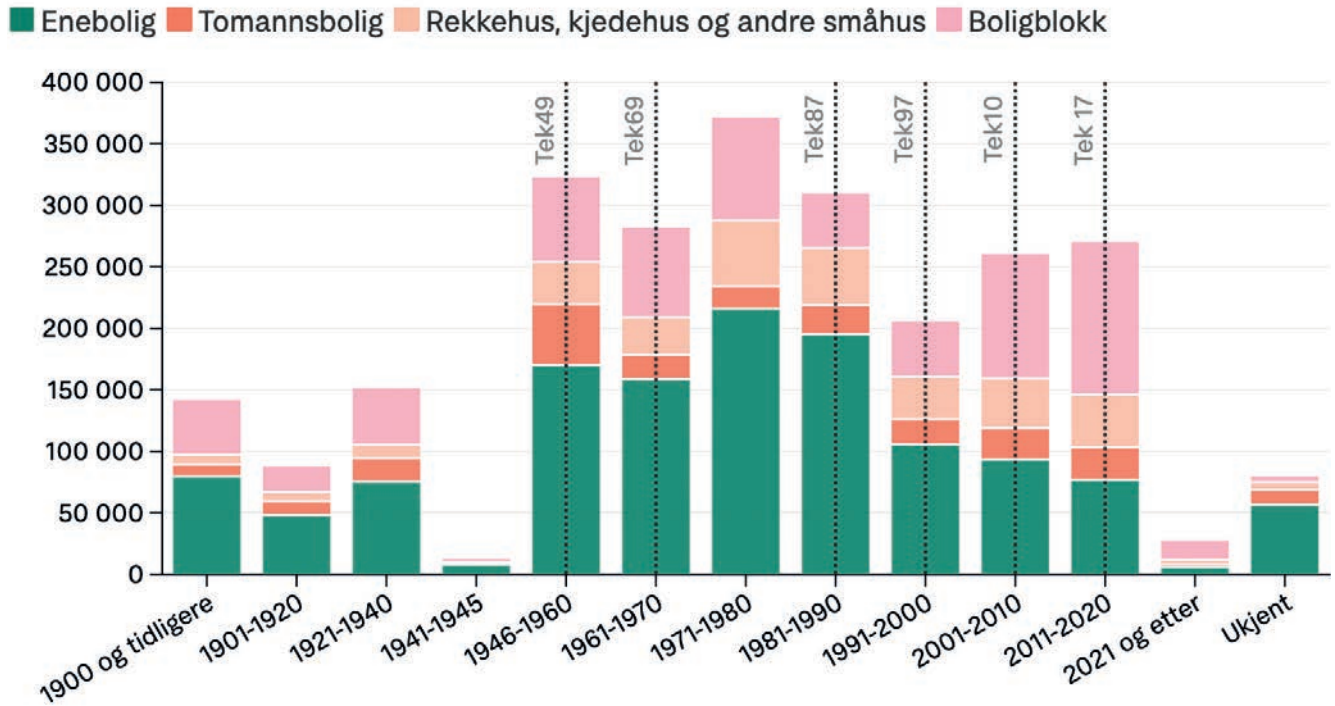
investering som vil være vanskelig å håndtere innenfor egen husholdningsøkonomi. Samtidig vil gjennomføring av tiltakene øke verdien av egen bolig.

Huseierne erkjenner at den enkelte boligeier må bære hovedansvaret for å gjennomføre tiltakene for energieffektivisering som reduserer energiforbruket, gjør strømreregningen mindre og øker verdien på boligen. Imidlertid mener vi at myndighetene må utvikle tilskuddsordninger for en tidsbegrenset periode som

utløser vilje og evne til å gjennomføre tiltak som både er bra for samfunnet og for den enkelte.

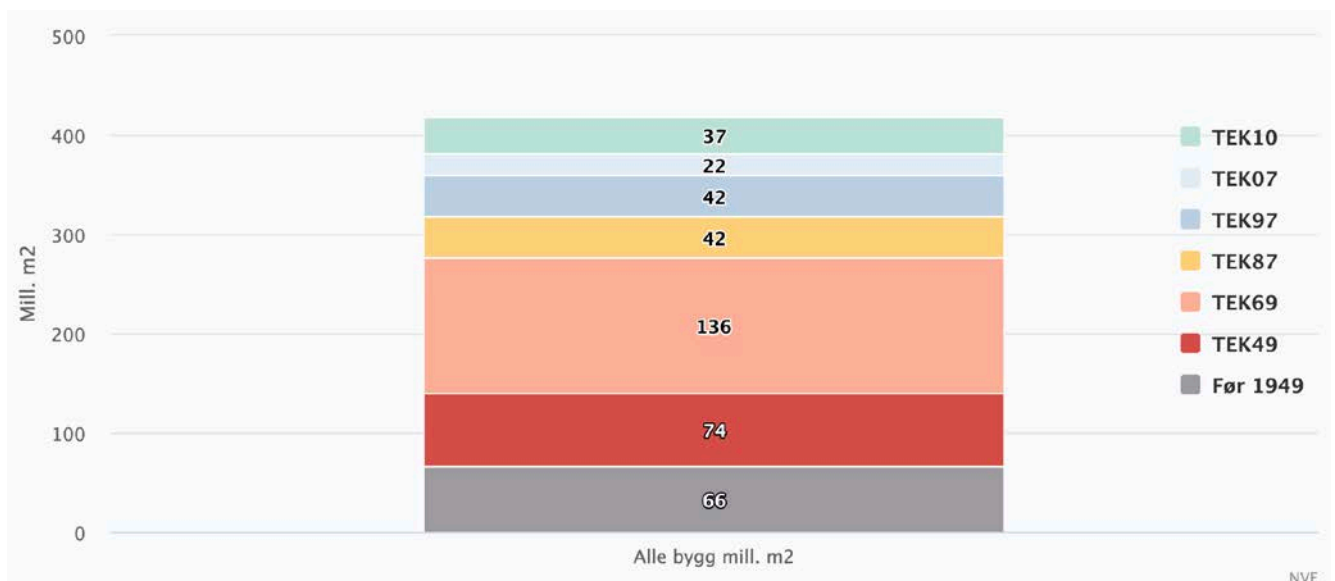
Det er sannsynlig at den eldre boligmassen i de laveste energiklassene hvor det ikke er gjennomført løpende oppgradering, oftere bebos av boligeiere med svakere økonomi enn i boliger som er nye eller er oppgradert. Av fordelingsmessige hensyn blir det derfor særlig riktig å ha gode tilskuddsordninger som treffer den eldste boligmassen og boligene i de laveste energiklassene (F og G).

Boliger etter byggeår

Figur 26: Det er rundt 2,5 millioner boliger i Norge fordelt på om lag 1,6 millioner bygninger. Denne grafen viser hvilke bygningstyper de ulike boligene er i og når de er bygget. Når det kommer krav om at de 15 prosent dårligste boligene må energieffektiviseres, er det grunn til å tro at dette først og fremst er boliger bygget rett etter krigen. Strekene viser til de ulike tekniske forskriftene og når de kom. (Kilde: SSB)

Arealfordeling ulike TEK

Figur 26: Ser man på antall kvadratmeter bygningsmasse ser man det samme som i figur 25: Veldig mye av bygningsmassen i Norge har behov for betydelig energieffektivisering. (Kilde: NVE)

Målrettede virkemidler gir resultater

Norge har vist vei i overgangen av fra kjøretøy drevet med fossile energikilder til kjøretøy drevet med fornybar energi. Målrettede virkemidler har bidratt til at vi i Norge allerede har oppnådd en svært høy elbil-andel. I januar 2022 var ni av ti nyregistrerte biler enten helelektriske eller hybrid. Ved utgangen av 2022 er prognosene at det er omlag 500.000 elbiler og rundt 200.000 hybridbiler registrert i Norge. Uten de økonomiske fordelene myndighetene har gitt elbil-kjøperne, ville ikke et tilsvarende resultat vært mulig. Målrettede virkemidler gir resultater. Men det koster. Statens tapte inntekter for elbil subsidiene for 2021 er av Finansdepartementet beregnet til å være cirka 30 milliarder kroner.

Nødvendige tiltak for å begrense klimaendringene og temperaturøkningen er begrunnelsen for de store subsidiene til elbiler. Samme begrunnelse ligger bak Huseiernes forslag om skatte- og avgiftslettelser ved gjennomføring av større energieffektiviseringstiltak.

Huseiernes forslag til skatte- og avgiftslettelser ved ENØK-tiltak i husholdningene

For å utløse de nødvendige energieffektiviserings-tiltakene i boligene våre, mener Huseierne det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt i en tidsbegrenset periode å gi stimulans gjennom skatte- og avgiftslettelser.

Bruken av tilskuddsordningene i Enova tyder på at det er husholdninger med solid økonomi som i størst grad benytter ordningene. Det er grunn til å tro at disse uansett ville gjennomført tiltakene. Tilskuddsordningene er i dag innrettet slik at de gir en relativt liten andel av den totale investeringen som gjøres. Det ekskluderer husholdninger med lavere eller midlere inntekt.

Lars Even Enger, forsker ved IFE og doktogradsstipendiat ved NTNU, har i sin forskning⁷ funnet at halvparten av energioppgraderingene som gjøres, skjer på hus som allerede har energioppgradert de siste tre årene. Han påpeker at det er en relativt liten

gruppe huseiere som liker å renovere. De har midler til det, de har kunnskap og det blir nærmest en hobby.

Enger peker på Sveits som har innrettet arbeidet med energieffektivisering og tilskuddsordningene slik at de når husholdningene som har svakest økonomi og som bor i boliger i de laveste energiklassene. Tilskuddsordningene er innrettet slik at de tar en vesentlig større andel av de totale renoveringskostnadene. Vi mener en slik tilnærming er nødvendig i Norge også. Om vi lar være, vil vi ikke få utløst nødvendig energieffektivisering og de økonomiske forskjellene vil øke.

Fritak for merverdiavgift på isolasjon, vinduer og dører

Etterisolering av vegger, loft og tak og utskifting av vinduer og dører vil være de aller viktigste tiltakene for å redusere energiforbruket i den eldre boligmassen. For å øke lønnsomheten ved å gjennomføre disse tiltakene, foreslår Huseierne at innkjøp av isolasjonsmateriale, kledning, vinduer og dører fra og med 2023 og frem til og med 2030 fritas for merverdiavgift.

For å beregne statens inntektstap ved en slik avgifts-reduksjon legger vi til grunn en standard enebolig på 120 kvadratmeter. Vi legger til grunn følgende materialkostnad:

Element	Estimert pris
Isolasjonsmateriale	25 000 kr
Kledning/vindspærre	70 000 kr
Vinduer / dører	70 000 kr
Sum	165 000 kr
25 % merverdiavgift	41 250 kr
Sum inklusiv merverdiavgift	206 500 kr

Ved et fritak for merverdiavgift vil forbrukeren spare 41.250 kroner tilsvarende beløpet staten taper i avgiftsinntekt.

⁷ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378778821008264>

Huseierne legger til grunn at innen 2030 bør 200.000 boliger oppgraderes fra energiklasse G eller F til minimum energiklasse C. Det innebærer at ca. 25.000 boliger årlig bør oppgraderes i perioden 2023 – 2030. Det samlede årlige tapet av avgiftsinntekter vil derfor grovt estimert være ca 1 milliard kroner.

Dette må sees opp mot at hver forbruker som skal rehabilitere må ut med 165.000 kroner (ink mva fritak) – eller 4,1 milliarder kroner årlig.

Skattefradrag for håndverkertjenester ved gjennomføring av tiltak for energieffektivisering

Ved siden av materialkostnad for etterisolering og skifte av vinduer og dører, vil kostnadene for håndverkertjenester være den andre store driveren for at slike tiltak vil bli dyre for husholdningene. Huseierne mener derfor det bør innføres et skattefradrag for håndverkertjenester ved gjennomføring av tiltak for energieffektivisering.

En slik ordning vil ved siden av reduserte kostnader for boligeierne, være med å sikre at slike tiltak blir gjennomført av seriøse håndverksbedrifter, at alt arbeid utføres hvitt og arbeidsforholdene for de ansatte håndverkerne er i tråd med norske krav til lønn og arbeidsmiljø.

Huseiernes forslag er at skattefradraget utgjør 30 prosent av den samlede kostnaden til håndverkertjenester knyttet til etterisolering og skifte av vinduer og dører.

For å beregne statens inntektstap ved en slik avgiftsreduksjon legger vi til grunn en standard enebolig på 120 kvadratmeter. Vi legger til grunn følgende kostnader til arbeid utført av håndverker:

Element	Estimert arbeidskostnad
Etterisolering, Skifte av isolasjon og kledning	350 000 kr
Skifte av vinduer og dører	70 000 kr
Sum	420 000 kr
+ 25 prosent merverdiavgift	105 000 kr
Sum inklusiv merverdiavgift	525 000 kr
30 prosent skattefradrag	157 500 kr

Ved et slikt skattefradrag vil forbrukeren spare 157.000 kroner, tilsvarende beløpet staten taper i skatteinntekter.

Huseierne legger til grunn at innen 2030 bør 200.000 boliger oppgraderes fra energiklasse G eller F til minimum energiklasse C. Det innebærer at omlag 25.000 boliger årlig bør oppgraderes i perioden 2023 – 2030. Det samlede årlige tapet av skatteinntekter årlig vil derfor grovt estimert være omlag 3,9 milliarder kroner i perioden 2025 – 2030.

Samtidig er det grunn til å anta at et slikt fradrag både vil innebære økt aktivitet og redusert svart arbeid. Dette peker i retning av at statens tap av skatteinntekter vil være mindre enn i estimatet over.

Husbanken må bidra

Det vil være et begrenset antall boligeiere som har tilgjengelig likviditet til å gjennomføre en omfattende rehabilitering og energieffektivisering som beskrevet i de foregående kapitlene. De fleste må derfor låne hele eller deler av beløpet til gjennomføring av tiltakene. I områder med et velfungerende boligmarked vil dette bli løst gjennom lån i det ordinære bankmarkedet.

I deler av landet er boligverdiene slik at det kan bli vanskelig for husholdningene å få lån til slike tiltak i det ordinære bankmarkedet. Huseierne mener derfor det må etableres et ENØK-lån i Husbanken hvor husholdninger som ligger i områder hvor opplåning i det ordinære bankmarkedet er vanskelig, blir prioritert.

Huseierne mener:

Energieffektivisering vil frigjøre store mengder fornybar energi raskt og uten konflikt. Energieffektivisering vil bidra til bedre komfort, høyere boligverdi og lavere strømpriser for den enkelte. Myndighetene og husholdningene må derfor raskt gjennomføre en felles dugnad for å rehabilitere boligene våre i de laveste energiklassene.

Huseierne vil at myndighetene etablerer følgende tilskuddsordninger:

- Fritak for merverdiavgift ved kjøp av isolasjonsmateriale, kledning, dører og vinduer.
- Skattefradrag for utførte håndverkertjenester ved tiltak for energieffektivisering.

I tillegg må det etableres låneordninger i Husbanken for tiltak til energieffektivisering i områder hvor boligprisene er lave, og det er vanskelig å få lån i det ordinære bankmarkedet.

Enova

Hvert år betaler norske husholdninger inn 400 millioner kroner pluss merverdiavgift til Enova gjennom et påslag på ett øre kilowattimen på strømrregningen. Vi bidrar også indirekte gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. Enova er forpliktet til å stille til disposisjon minst 300 millioner kroner til husholdningene.

Det er en stor utfordring at Enova ikke bruker opp potten de har til disposisjon for husholdningene, samtidig som mange boligeiere ikke får støtte til gjennomføring av tiltak som politikerne oppfordrer oss til. Noe av grunnen er at mange boligeiere ikke er klar over hvilke støtteordninger som finnes. I tillegg er det slik at Enova ikke støtter mange av de mest populære energitiltakene i norske hjem.

At Enova gang på gang ikke klarer å levere på minimumsambisjonen, understreker sterkt betydningen av at Stortinget gir klarere føringer til regjeringen og Enova. Hvis ikke blir forbrukerne bortprioritert av Enova. Når pengene husholdningene betaler inn ikke blir delt ut igjen, bør man se på om terskelen for å oppnå støtte er for høy, eller om ordningen ikke er optimalt tilpasset slik den er i dag. Det er viktig at pengene forbrukerne betaler inn til Enova faktisk blir brukt til å støtte gode energivalg i hjemmet.

Det er viktig at man får støtte til de tiltakene folk flest faktisk gjennomfører, ikke bare de største og dyreste tiltakene som få har mulighet og råd til å sette i gang med. Fremover trenger vi en felles innsats, ikke bare på energisparing, men også på effektområdet. Da er det viktig at folk fortsetter å investere i smarte elbilladere, solceller og varmepumper, og at flest mulig etterisolerer, skifter vinduer og dører.

Støtte til moden og velprøvd teknologi

Enova er altfor raske til å kalle noe en moden teknologi som skal stå på egne ben. Det gjør at i det øyeblikket folk faktisk begynner å gjøre ønskede tiltak, så forsvinner støtten. Enova må også kunne støtte populære og fornuftige tiltak som folk flest har mulighet og økonomi til å sette i gang med, for å få flere til å investere i gode løsninger.

Ordningen må også omfatte nye tiltak, samt trinnvise bygningstekniske lavterskeltiltak som sammen utløser et stort energieffektiviseringspotensial.

Dreiningen av Enovas ordninger rettet mot teknologi og bort fra gjennomføring av enkle og tilgjengelige tiltak som gir målbare resultater, står i kontrast til viljen blant boligeiere til å gjennomføre energitiltak og det potensialet som ligger i boligsektoren for å redusere energibruken og produsere energi lokalt.

Enovas bidrag til vanlige folks innsats i klimadugnaden bør bli betydelig større enn i dag hvis dagens ordning med innbetaling til fondet skal forsvares. Enovas viktige rolle krever legitimitet, også i befolkningen. Vi i Huseierne mener at denne legitimiteten svekkes når støtteordningene etter hvert blir innrettet slik at stadig færre boligeiere har mulighet til å benytte seg av dem.

Enovas mandat

Enova-tilskuddet kommer et stadig mindre segment av nordmenn til gode, selv om vi alle bidrar til potten. Norske husholdninger betaler inn mye mer enn vi får tilbake, og Enova-avtalen er nå mer uforpliktende overfor husholdningene enn noen gang.

Det første som er problematisk, er det frie mandatet i den nye avtalen. Man har gått bort fra forpliktelsen om en rettighetsbasert ordning for enøk-tiltak, og erstattet den med en mer uforpliktende formulering om støtte til tiltak hos husholdninger for å bidra til reduserte klimagassutslipp og omstilling til lavutslippssamfunnet.

I tillegg er det en del begrensninger i dag knyttet til at Enova skal støtte senfase-teknologi og tidlig markedsintroduksjon, som gjør at energieffektivisering i egen bolig er blitt faset ut steg for steg.

Enovas styringsavtale må justeres for å få inn igjen mål for energieffektivisering og sikre at forbrukerne får igjen minimum de 400 millionene som de hvert år betaler inn. Alternativt må Enovas oppdrag spisses i en tydelig tilleggsavtale som gir kraftfulle virkemidler for husholdningene.

Huseierne mener

Enovas tilskuddsordninger må:

- Utvides slik at husholdningene minimum får tilbake det de betaler inn til Enova.
- Endres slik at moden og velprøvd teknologi også er inkludert.
- Omfatte helhetlig oppgradering som gjennomføres over flere år.

For de fleste boligeiere er det mest å hente på å energieffektivisere med moden og velprøvd teknologi, som for eksempel etterisolering og skifte av vinduer. I tiden som kommer er det derfor viktig at støtteordningen er slik at man kan få støtte til disse forbedringene. (Foto: Enova)

Forbrukers tilgang til egne strømdata

AMS-måler

NVE oppgir at total kostnaden for installeringen av 2,9 millioner AMS-målere var rundt ni milliarder kroner. Gjennomsnittlig investeringsutgift for AMS ble dermed på omtrent 3.000 kroner per husholdning. Utgiftene inkluderer kjøp av AMS-måler, arbeid, kommunikasjon og innsamlingssystem. Dette er finansiert av forbrukerne selv. I praksis betyr dette en økning i nettleien på rundt 300 kroner i året per husholdning.

Den smarte måleren er det som kobler forbruker til den felles informasjonsportalen for strømbransjen som Statnett har etablert. Portalen, som heter Elhub, har folk flest ingen kunnskap om. Det er liten eller ingen kunnskap om hvordan dette kan hjelpe husholdningene til å bli smartere strømkunder, eller hvordan borettslag og sameier kan bruke data for bedre energiforvaltning. Informasjonen er mangelfull, og begrensninger i Elhub gjør at det foreløpig er for komplisert for uavhengige aktører å hjelpe kundene til å dra nytte av egne strømdata.

Det er viktig å få på plass en løsning raskest mulig slik at de nye strømmålerne får en verdi for husholdningene, borettslag og sameier. Vi er helt avhengig av at dataene settes i system, slik at forbrukerne kan få hjelp til å kutte effekttoppene og jevne ut forbruket. Fortolkning av data er da helt avgjørende. I dag er det ikke tilrettelagt for forbrukere som vil nyttiggjøre seg av egne strømdata, slik at de kan bli smartere strømkunder som belaster nettet mindre og sparer energi. Endringer og forbedringer her vil ha mye å si for tredjeparter som ønsker å hjelpe forbrukerne til å bli smartere strømkunder, og for kunder som ønsker å ta gode energivalg fremover.

Elhub

Fremover blir det helt avgjørende at forbrukerne tar i bruk smarte løsninger for å jevne ut strømbruken og utnytte strømmettet bedre enn i dag, men i dag ligger lite til rette for dette.

Til tross for store investeringskostnader og kostnadsoverskridelser som finansieres av forbruker over nettleien, leverer fremdeles ikke Elhub forbrukernytten som ble lovet etter over tre år i drift. Nå som vi vet at ny nettleiemodell skal innføres for alle landets strømkunder fra 1. juli 2022, hvor forbruker skal styre både etter strømpris og effekt, haster det å få på plass løsninger som kan gjøre det enklere for forbrukerne å dra nytte av egne strømdata.

I dag krever Elhub at tredjepart må inngå direkte juridisk avtale med sluttkunden for å få tilgang til måleverdier. Godkjenningen krever separat innlogging gjennom ID-porten, og det er godt kjent at få forbrukere fullfører dette godkjenningsløpet. Tredjepartsaktører som ikke selger strøm, typisk de som driver med energirådgivning eller tilrettelegging for energibesparende tiltak, slipper ikke unna akseptløsningen. Men kraftleverandørene, og de nye hybridselskapene som Tibber, kan i dag tilby energi-effektiviseringstjenester uten å måtte gå gjennom den trøblete akseptløsningen hvor mange kunder faller fra.

I tillegg representerer fastgebyret i dag en stor etableringsbarriere for små og mellomstore bedrifter, slik at etablerte kraftleverandører som planlegger mersalg av energitjenester har en enorm konkurransefordel med dagens gebyrstruktur i Elhub.

At tredjeparter sliter med å få nødvendige tilganger for å kunne yte sine tjenester til private sluttbrukere, borettslag og sameier, er en problemstilling som må løses. Vi vil at brukerne kan gi samtykke gjennom løsning hos tredjepart. Elhub må tilby et eksternt grensesnitt som bygges inn i tredjepartens løsninger for å unngå tidkrevende og kronglete ekstrapålogging for sluttbruker. Det å gi eksplisitt tilgang til tredjepart må på plass raskt. Det bør være like enkelt å godkjenne tredjepartsaktører som det er å bytte strømleverandør.

Må sikre like betingelser for kraftleverandører og uavhengige tredjepartsaktører

Rollen til kraftleverandører har endret seg med digitaliseringen. AMS-målerne har åpnet for at de kan tilby flere og andre tjenester enn før, og de kan på mange måter konkurrere mer direkte med tredjepartsleverandørene enn det som har vært tilfelle før. Elhubs praksis med to forskjellige akseptløsninger for kraftleverandører og tredjepartsaktører er derfor konkurransevridende, og praksisen fører til at kraftleverandørene har et klart konkurransefortrinn når det kommer til energieffektiviseringsløsninger og utnyttelse av strømdata.

Kraftleverandørene er ikke i en monopolsituasjon, og betingelsene burde derfor være like for disse. Vi i Huseierne er bekymret over utviklingen, og mener det er viktig å få på plass en løsning raskest mulig for å sikre like forutsetninger for alle aktører. Det er uakseptabelt at noen aktører skal kunne fortsette å videreutvikle og styrke sine tjenester, apper, plattformer og varemerker, mens andre aktører som vil gi gode energiråd og lage gode verktøy og tjenester for strømkundene blir sittende på sidelinjen.

Huseierne mener:

Enkel tilgang til sanntidsdata og løsninger for å tolke eget forbruk, er nødvendig for å oppnå lavere energi- og effektforbruk i husholdningene. Det er derfor meningsløst at statlige eide Elhub forhindrer uavhengige aktører og tredjeparter å ta i bruk slike forbruksdata for å gi gode råd til forbrukerne.

Elhub må umiddelbart:

- Etablere samtykkeløsninger som gir brukervennlige grensesnitt mellom forbrukerne, tredjepartsaktører og forbruksdata fra Elhub.
- Endre gebyrstrukturen slik at mindre aktører faktisk kan konkurrere med de store, etablerte kraftleverandørene.

De "smarte" AMS-målerne er i dag ikke mer enn et kasseapparat for strømselskapene og nettselskapene. For at forbrukerne skal få igjen for pengene som er brukt på utskifting, er det viktig at forbrukerne på en enkel måte kan få tilgang til, og få dele på, dataene fra AMS-målerne.
(Foto: Huseierne)

Oppsummering

Vi står midt i en energiomstilling og klimadugnad for å redde kloden for fremtidige generasjoner. Omstillingen vil være smertefull i mange år fremover. Oppslutning om helt nødvendige klimatiltak er avhengig av balansert byrdefordeling. Regningen må fordeles rettferdig. Husholdningene skal ikke betale for tiltak utløst av andre samfunnssektorer.

Forbrukerperspektivet har ikke vært tilstrekkelig hensyntatt i den norske energipolitikken. Slik kan det ikke fortsette. Derfor fremmer Huseierne et samlet forslag til hva myndighetene og energiselskapene må innfri for å sikre en rettferdig grønn omstilling.

Om kostnadene ved utbygging av ny kraftproduksjon

Det er særlig elektrifisering av olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel, ny kraftintensiv industri som batterifabrikker og datasentre og elektrifisering av yrkestransporten som utløser det nye store kraftbehovet. Husholdningene vil redusere sitt totale energiforbruk. Utbygging av ny energiproduksjon gir energiselskapene utsikter til stor fremtidig fortjeneste.

Huseierne vil at:

- **Utbygging av ny kraftproduksjon og større nettkapasitet må betales av dem som utløser behovet. Nettleien forbrukerne betaler inn må komme forbrukerne til gode.**
- **Petroleumsnæringen må dekke kostnadene for elektrifisering av sokkelen.**
- **Eierne av ny industri må betale for utbygging av nettkapasiteten den nye virksomheten trenger**
- **Omfattende subsidiering av produksjon av havvind må unngås.**

Om krav til minimum fyllingsgrad i vannmagasiner

Vannkraftproduksjonen tilhører oss alle. Vannkraftverkene må derfor ta større hensyn til samfunnsinteressene de skal ivareta.

Huseierne vil at:

- **Norske vannkraftverks profittjag bremses .**
- **Regulering som sikrer minimum fyllingsgrad i vannmagasinene våre, må på plass før nedtappingen starter igjen i vinter. Det må vurderes å sette en grense for hvor mye kraftselskapene kan tappe ut om vinteren, når vannstanden er lav og det samtidig er lite snø i fjellet som vil fylle opp magasinene ved snøsmeltingen om våren.**

Om «Pristak på strøm»

I dagens strømstøtteordning er grenseverdien for å utløse støtte satt til en spotpris på 84 øre inklusiv merverdiavgift.

I det som beskrives som normalårene fra 2014 til og med 2019 var gjennomsnittlig spotpris 37 øre inklusiv merverdiavgift. Dette er en pris som var mer enn tilstrekkelig for at:

- Norske vannkraftprodusenter tjente bra med penger.
- Offentlige eiere kunne ta ut solide utbytter for å styrke budsjettene i kommunene, fylkeskommunene og staten.
- Staten fikk inn avgifter i tråd med forventningene i statsbudsjettet.

Disse forholdene dokumenterer at det er stort rom for å senke grenseverdien for når strømstøtteordningen skal tre inn, uten at statsfinansene eller offentlige budsjetter rammes av tapte inntekter.

Huseierne vil at:

- **Ingen forbrukere skal risikere å betale mer enn 50 øre per kilowattime inklusiv merverdiavgift.**
- **Husholdninger med dårlig økonomi og høyt energiforbruk skal være fullt ut inkludert. «Pristak på strøm» skal gjelde for hele forbruket knyttet til folks hjem (primærboligen).**
- **Ordningen administreres av nettselskapene slik som dagens «strømstøtte».**

Om nettselskapene og nettleien

- Myndighetenes regulering av nettselskapene må bidra til en nettleiemodell som er:
 - Enkel for forbrukerne å forstå og tilpasse forbruket etter.
 - Stimulerer til energieffektivisering, strømsparing og egen strømproduksjon.
 - Motiverer til bedre fordeling av eget strømforbruk gjennom døgnet.
- Myndighetene må gjennomgå hvordan NVEs referanserente fastsettes og vurdere endringer i prinsippene som kan bidra til lavere nettleie for forbrukerne.
- Bruken av anleggsbidrag må skjerpes slik at kraftprodusentene og strømbrukerne som utløser behovet for nytt nett må betale mer av regningen.
- At prisen nettselskapene betaler for strømtapet i nettet skal beregnes ut fra hva det koster å produsere strøm og ikke spotprisen som nå.

Om energieffektivisering

Energieffektivisering vil frigjøre store mengder fornybar energi raskt og uten konflikt. Energieffektivisering vil bidra til bedre komfort, høyere boligverdi og lavere strømpriser for den enkelte. Myndighetene og husholdningene må derfor raskt gjennomføre en felles dugnad for å rehabilitere boligene våre i de laveste energiklassene.

Huseierne vil at:

- **Det gis fritak for merverdiavgift ved kjøp av isolasjonsmateriale, kledning, dører og vinduer**
- **Det innføres skattefradrag på 30 prosent av utgiftene til håndverkertjenester ved tiltak for energieffektivisering**

I tillegg må det etableres låneordninger i Husbanken for tiltak til energieffektivisering i områder hvor boligprisene er lave, og det er vanskelig å få lån i det ordinære bankmarkedet.

Huseierne vil at:

Enovas tilskuddsordninger må:

- **Utvides slik at husholdningene minimum får tilbake det husholdningene betaler inn til Enova**
- **Endres slik at moden og velprøvd teknologi også er inkludert**
- **Omfatte helhetlig oppgradering som gjennomføres over flere år**

Om tilgang til egne strømdata

Enkel tilgang til sanntidsdata og løsninger for å tolke eget forbruk, er nødvendig for å oppnå lavere energi- og effektforbruk i husholdningene. Det er derfor meningsløst at statlig eide Elhub forhindrer uavhengige aktører og tredjeparter i å ta i bruk slike forbruksdata for å gi gode råd til forbrukerne.

Huseierne vil at:

- **Elhub må etablere samtykkeløsninger som gir brukervennlige grensesnitt mellom forbrukerne, tredjepartsaktører og forbruksdata fra Elhub.**
- **Elhub må endre gebyrstrukturen slik at mindre aktører faktisk kan konkurrere med de store, etablerte kraftleverandørene.**

Huseierne